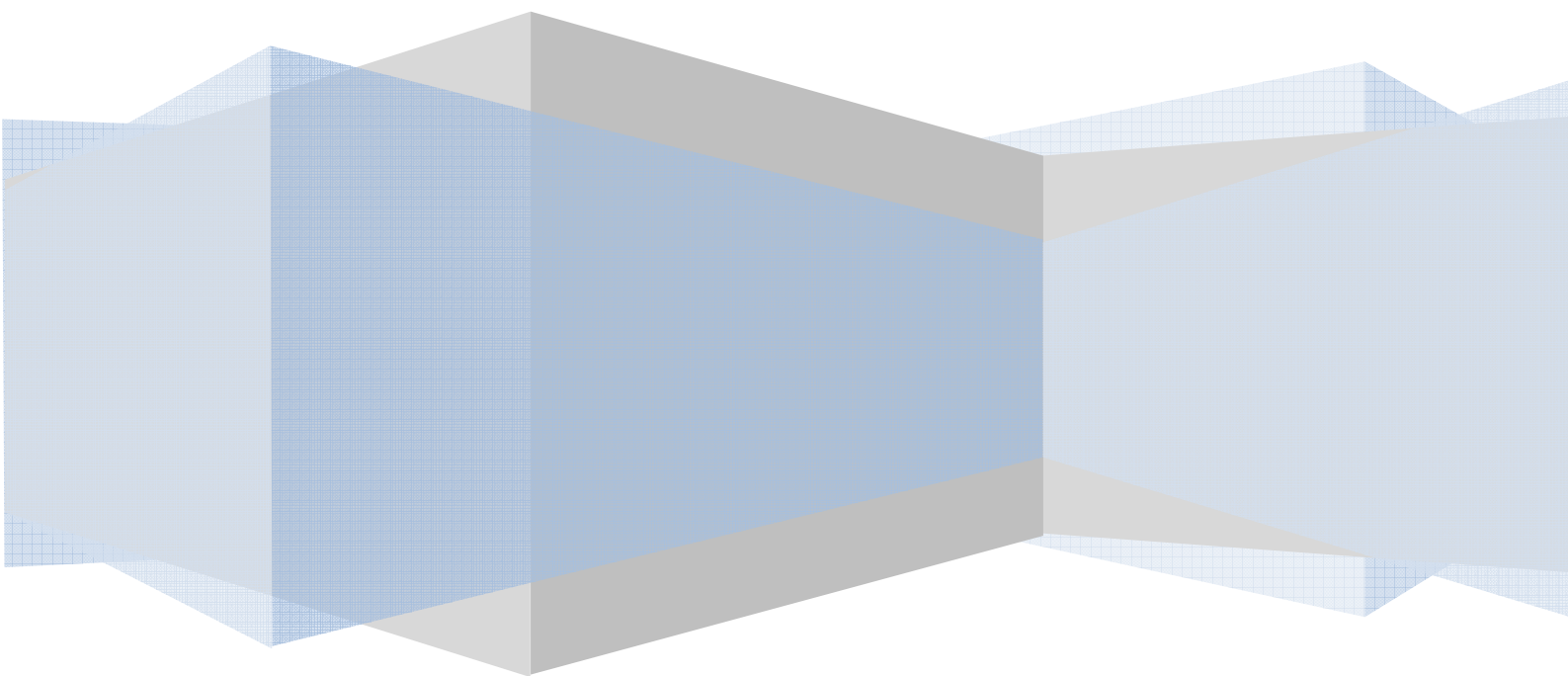

ATLIEKŲ TVARKYMO BŪKLĖS ANALIZĖ

Ataskaita (2009-11-30)

Rasa Uselytė, Inga Silvestravičiūtė

Užsakovas: Lietuvos Respublikos aplinkos ministerija

Rengėjas: **EK** **KONSULTACIJOS**

Vilnius

Turinys

1	ĮVADAS	3
2	2008 M. LAPKRIČIO 19 D. EUROPOS PARLAMENTO IR TARYBOS DIREKTYVOS 2008/98/EB DĖL ATLIEKŲ REIKALAVIMŲ APŽVALGA.....	4
3	ALYVŲ ATLIEKŲ TVARKYMO BŪKLĖS ANALIZĖ	12
3.1	ALYVŲ ATLIEKŲ TVARKYMO ANALIZĖS METODIKA.....	12
3.2	SUSIDARANTYS IR TVARKOMI ALYVŲ ATLIEKŲ KIEKIAI 2006-2008 M.....	13
3.3	ALYVŲ ATLIEKŲ SUSIDARYMO PROGNOZĖS 2010-2020 M.....	14
3.4	ESAMOS ALYVŲ ATLIEKŲ SURINKIMO SISTEMOS.....	14
3.5	PAGRINDINIAI ALYVŲ ATLIEKŲ NAUDOJIMO IR ŠALINIMO ĮRENGINIAI	14
3.6	ALYVŲ ATLIEKŲ TVARKYMO BŪKLĖS VERTINIMAS	15
4	STATYBINIŲ ATLIEKŲ TVARKYMO BŪKLĖS ANALIZĖ	16
4.1	STATYBINIŲ ATLIEKŲ TVARKYMO ANALIZĖS METODIKA	16
4.2	SUSIDARANTYS IR TVARKOMI STATYBINIŲ ATLIEKŲ KIEKIAI 2006-2008 M.....	16
4.3	STATYBINIŲ ATLIEKŲ SUSIDARYMO PROGNOZĖS 2010-2020 M.....	17
4.4	ESAMOS STATYBINIŲ ATLIEKŲ SURINKIMO SISTEMOS.....	17
4.5	PAGRINDINIAI STATYBINIŲ ATLIEKŲ NAUDOJIMO IR ŠALINIMO ĮRENGINIAI	17
4.6	STATYBINIŲ ATLIEKŲ TVARKYMO BŪKLĖS VERTINIMAS.....	18
5	KOMUNALINIŲ ATLIEKŲ TVARKYMO BŪKLĖS ANALIZĖ	19
5.1	KOMUNALINIŲ ATLIEKŲ TVARKYMO ANALIZĖS METODIKA	19
5.2	SUSIDARANTYS KOMUNALINIŲ ATLIEKŲ KIEKIAI 2006-2008 M.....	19
5.3	SUTVARKYTI KOMUNALINIŲ ATLIEKŲ KIEKIAI 2006-2008 M.....	22
5.3.1	<i>Antrinių žaliavų perdirbimas</i>	<i>22</i>
5.3.2	<i>Biologiškai skaidžių atliekų šalinimas sgvartynuose</i>	<i>24</i>
5.4	KOMUNALINIŲ ATLIEKŲ SUSIDARYMO PROGNOZĖS 2010-2020 M.....	25
5.5	ESAMOS KOMUNALINIŲ ATLIEKŲ SURINKIMO SISTEMOS.....	29
5.6	PAGRINDINIAI KOMUNALINIŲ ATLIEKŲ NAUDOJIMO IR ŠALINIMO ĮRENGINIAI	33
5.7	KOMUNALINIŲ ATLIEKŲ TVARKYMO BŪKLĖS VERTINIMAS	35
6	PASIŪLYMAI VALSTYBINIO STRATEGINIO ATLIEKŲ TVARKYMO PLANO PAKEITIMO PROJEKTUI	37
	PRIEDAS	47

1 Įvadas

Ši ataskaita parengta vykdant užsakomąjį darbą „Atliekų tvarkymo būklės analizė“ pagal 2009 m. birželio 23 d. sutartį Nr. AARP9-19-VP su LR Aplinkos ministerija.

Darbo techninėje užduotyje numatyti šie uždaviniai:

1. Remiantis valstybinės atliekų apskaitos, savivaldybių ataskaitų apie komunalinių atliekų tvarkymą ir kitų šaltinių duomenimis, išanalizuoti šių atliekų srautų tvarkymo būklę Lietuvoje 2006-2008 m.:
 - alyvų atliekų;
 - statybinių atliekų;
 - komunalinių atliekų (antrinių žaliavų, įskaitant pakuočių atliekas, biologiškai skaidžių atliekų, didžiųjų atliekų, pavojingų atliekų).
2. Ataskaitoje apie kiekvieną nagrinėjamą atliekų srautą pateikti šią informaciją:
 - susidarantys ir tvarkomi kiekiai;
 - susidarymo prognozės;
 - esamos surinkimo sistemos;
 - pagrindiniai naudojimo ir šalinimo įrenginiai.
3. Atsižvelgiant į atliktos esamos atliekų tvarkymo būklės analizės, kitų mokslinių tiriamųjų darbų ir studijų išvadas bei 2008 m. lapkričio 19 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2008/98/EB dėl atliekų reikalavimus, pateikti pasiūlymus Valstybinio strateginio atliekų tvarkymo plano pakeitimo projektui.

2 skyriuje pateikiama trumpa 2008 m. lapkričio 19 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2008/98/EB dėl atliekų reikalavimų apžvalga.

3 skyriuje pateikta informacija apie alyvų atliekų tvarkymo būklę, **4 skyriuje** – informacija apie statybinių atliekų tvarkymo būklę, **5 skyriuje** – informacija apie komunalinių atliekų tvarkymo būklę.

Pasiūlymai Valstybinio strateginio atliekų tvarkymo plano ir priemonių plano 2010-2013 metams pakeitimams pateikti **6 skyriuje** ir šios ataskaitos priede.

2 2008 m. lapkričio 19 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2008/98/EB dėl atliekų reikalavimų apžvalga

Direktyva 2008/98/EB ir jos perkėlimas Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2008/98/EB dėl atliekų ir panaikinanti kai kurias direktyvas buvo patvirtinta 2008 m. lapkričio 19 d. Valstybės narės turi perkelti direktyvos reikalavimus į nacionalinę teisinę bazę iki 2010 m. gruodžio 12 d. Šiame skyriuje apžvelgti šios direktyvos straipsniai ir trumpai apibūdinta, kaip jie turėtų būti perkelti į Lietuvos teisės aktus.

2 straipsnis. Taikymo srities išimty Direktyvos 2008/98/EB 2 str. papildomai nustato, kam šios direktyvos reikalavimai nėra taikomi, pvz., žemei (vietoje), įskaitant neiškastą užterštą dirvožemį bei nuolat toje žemėje stovinčius pastatus, neužterštam dirvožemiui ir kitai natūraliai susidarančiai medžiagai, gyvūninės kilmės šalutiniams produktams, kuriems taikomi taikomas Reglamentas (EB) Nr. 1774/2002, išskyrus tuos, kurie skirti sudeginti, šalinti sąvartyne ar panaudoti biologinių dujų arba komposto gamybos įmonėje.

Siekiant suderinti šios direktyvos taikymo sritis reikės peržiūrėti ir iš dalies pakeisti LR Atliekų tvarkymo įstatymą ir Atliekų tvarkymo taisykles.

3 straipsnis. Sąvokų apibrėžtys Direktyvos 2008/98/EB 3 str. nustatytos naujos sąvokos (pvz.: „atskiras surinkimas“, „prevencija“, „parengimas pakartotiniam naudojimui“, „biologinės atliekos“, „prekiautojas“, „tarpininkas“) arba patikslintos ankstesnėse direktyvose taikytos sąvokos (pvz.: „atliekos“, „perdirbimas“, „naudojimas“). Direktyvos sąvokos turi būti perkeltos į LR Atliekų tvarkymo įstatymą, Atliekų tvarkymo taisykles, Taršos integruotos prevencijos ir kontrolės leidimų išdavimo, atnaujinimo ir panaikinimo taisykles.

4 straipsnis. Atliekų hierarchija Direktyvos 2008/98/EB 4 str. pirmą kartą nustatytas teisinis reikalavimas taikyti atliekų hierarchiją atliekų prevencijos ir tvarkymo teisės aktuose tokiu eiliškumu:

1. prevencija;
2. parengimas pakartotiniam naudojimui;
3. perdirbimas;
4. kitas naudojimas, pvz., naudojimas energijai gauti; ir
5. šalinimas.

Be to, direktyvoje numatyta galimybė netaikyti hierarchijos tam tikriems atliekų srautams, kai tai pagrindžiama gyvavimo (būvio) ciklo samprata.

Šio straipsnio perkėlimas reikalauja keisti Atliekų tvarkymo įstatymą, Atliekų tvarkymo taisykles ir patikslinti Valstybinio strateginio atliekų tvarkymo plano nuostatas, nes atsiranda naujas atliekų tvarkymo būdas – „parengimas pakartotiniam panaudojimui“.

5 straipsnis. Šalutiniai produktai Direktyvoje pirmą kartą teisiškai apibrėžiama, kokiomis sąlygomis medžiaga ar objektas laikomi ne atliekomis, o šalutiniais produktais. Šias sąlygas reikia perkelti į LR Atliekų tvarkymo įstatymą.

Direktyvoje numatyta, kad taikant komiteto procedūras, „gali būti priimtos

priemonės, kurios nustato, kokių kriterijų reikia laikytis, kad medžiagos ar objektai būtų laikomi šalutiniais produktais, o ne atliekomis“. Europos Sąjungoje patvirtinus šiuos kriterijus, vėl reikės peržiūrėti LR Atliekų tvarkymo įstatymą.

**6 straipsnis.
Atliekų statuso
pabaiga**

Direktyvoje pirmą kartą teisiškai apibrėžiama, kad tam tikros konkrečios atliekos nustoja būti atliekomis, kai su jomis atliekama naudojimo operacija, įskaitant perdirbimą, ir jos atitinka konkrečius kriterijus, kurie turi būti parengti laikantis šių sąlygų:

- a) medžiaga ar objektas yra visuotinai naudojamas konkrečioms tikslams;
- b) tokiai medžiagai ar objektui egzistuoja rinka ar paklausa;
- c) medžiaga ar objektas tenkina techninius reikalavimus konkrečioms tikslams ir atitinka produktams taikytinus galiojančius teisės aktus bei standartus; ir
- d) naudojant medžiagą ar objektą nebus padarytas bendras neigiamas poveikis aplinkai ar žmonių sveikatai.

Direktyvoje numatyta, kad taikant komiteto procedūras, bus nustatytos priemonės, susijusios su nurodytų kriterijų priėmimu ir nurodančios atliekų rūšis, kurioms taikomi tokie kriterijai, bent jau užpildams, popieriui/kartonui, stiklui, metalui, padangoms ir tekstilėi.

Perkeliant šį direktyvos straipsnį, būtina papildyti LR Atliekų tvarkymo įstatymą nauju straipsniu.

Kol Europos Sąjungos lygiu atliekų statuso pabaigos kriterijai dar nėra nustatyti, valstybės narės gali konkrečiais atvejais nuspręsti, ar tam tikros atliekos nustojo būti atliekomis atsižvelgiant į taikytiną teisminę praktiką.

**7 straipsnis.
Atliekų sąrašas**

Direktyvos 2008/98/EB 7 str. patikslinama, kaip taikyti atliekų sąrašą, kaip nustatyti, kad atlieka yra pavojinga. Atsižvelgiant į direktyvos 5 ir 6 str. įgyvendinimą, teigiama, kad „medžiagos ar objekto įtraukimas į sąrašą nereiškia, kad tai visuomet yra atliekos“. Lietuva, įgyvendindama direktyvos reikalavimus, turės patikslinti Atliekų tvarkymo taisykles.

**8 straipsnis.
Didesnė
gamintojo
atsakomybė**

Direktyvos 2008/98/EB 8 str. nustato, kad valstybės narės gali išplėsti produkto gamintojo atsakomybę, apibrėžiant gamintoją kaip „bet kurį fizinį ar juridinį asmenį, kurio profesinė veikla yra produktų kūrimas, gamyba, tvarkymas, apdorojimas, pardavimas ar importas“. Direktyvoje siūlomos priemonės: grąžinamų produktų ir po produktų panaudojimo liekančių atliekų priėmimas, vėlesnis atliekų tvarkymas ir finansinė atsakomybė už tokią veiklą, prievolė viešai teikti informaciją, kiek produktą galima pakartotinai naudoti ar perdirbti, aplinkosauginio produktų projektavimo skatinimas.

Šio direktyvos straipsnio perkelti į teisės aktus nereikia, nes gamintojo atsakomybės principas yra įteisintas LR Atliekų tvarkymo įstatyme, o jo įgyvendinimas skatinamas Valstybiniame strateginiame atliekų tvarkymo plane.

**10 straipsnis.
Naudojimas**

Direktyvos 2008/98/EB 10 str. valstybėms narėms nustatytas reikalavimas užtikrinti, kad naudojimo operacijos būtų vykdomos laikantis atliekų hierarchijos ir žmonių sveikatos bei aplinkos apsaugos reikalavimų.

Siekiant palengvinti ar pagerinti naudojimą, šiame straipsnyje taip pat nustatyta, kad atliekos turėtų būti surenkamos atskirai, jei tai įmanoma techniniu, aplinkos

apsaugos ir ekonominiu aspektais, ir nemaišomos su kitomis atliekomis ar medžiagomis, turinčiomis kitokias savybes.

Perkeliant šiuos direktyvos reikalavimus, būtina peržiūrėti LR Atliekų tvarkymo įstatymą, Atliekų tvarkymo taisykles ir atskirų atliekų srautų (pvz., alyvų) tvarkymo taisykles.

**11 straipsnis.
Pakartotinis
naudojimas ir
perdirbimas**

Direktyvos 2008/98/EB 11 str. valstybėms narėms nustatomos naujos užduotys:

- iki 2015 m. atskiros surinkimo sistemos sukuriamos bent: popieriui, metalui, plastikui ir stiklui (jei tai įmanoma techniniu, aplinkos apsaugos ir ekonominiu aspektais);
- iki 2020 m. paruošti pakartotinai naudoti ar perdirbti mažiausiai 50 proc. (vertinant atliekų kiekį) bent jau tokių namų ūkių atliekų medžiagų, kaip popierius, metalas, plastikas ir stiklas, ir galbūt kitos kilmės atliekų, jei šie atliekų srautai panašūs į namų ūkių atliekas;
- iki 2020 m. paruošti pakartotinai naudoti, perdirbti ir kitaip naudoti, įskaitant užpildymo operacijas, naudojant atliekas vietoj kitų medžiagų, mažiausiai 70 proc. (vertinant atliekų kiekį) nepavojingų statybos ir griovimo atliekų, išskyrus atliekų sąrašo 17 05 04 kategorijoje nurodytas natūraliai susidarancias medžiagas.

Šios užduotys turi būti perkeltos į Valstybinį strateginį atliekų tvarkymo planą.

**12 straipsnis.
Šalinimas**

Direktyvos 2008/98/EB 12 str. valstybėms narėms nustatytas reikalavimas užtikrinti, kad naudojimui netinkamos atliekos turi būti saugiai pašalintos, laikantis reikalavimų dėl žmonių sveikatos ir aplinkos apsaugos. Ši nuostata turi būti perkelta į LR Atliekų tvarkymo įstatymą ir Atliekų tvarkymo taisykles.

**13 straipsnis.
Žmonių
sveikatos ir
aplinkos
apsauga**

Perkeliant direktyvos 2008/98/EB 13 str. reikalavimus, LR Atliekų tvarkymo įstatymas turi būti papildomas nuostatomis, kad atliekos turi būti tvarkomos nesukeliant pavojaus žmonių sveikatai ir nepakenkiant aplinkai, visų pirma:

- nesukeliant pavojaus vandeniui, orui, dirvožemiui, augalams ar gyvūnams;
- nekeliant nepatogumų dėl triukšmo ar kvapų; ir
- nedarant neigiamo poveikio kraštovaizdžiui ar ypatingai svarbioms vietovėms.

**14 straipsnis.
Išlaidos**

Direktyvos 2008/98/EB 14 str. naujai nustatoma galimybė valstybėms narėms nuspręsti, kad atliekų tvarkymo išlaidas turi iš dalies arba visiškai padengti produkto, iš kurio susidarė atliekos, gamintojai ir kad tokio produkto platintojai gali pasidalyti šias išlaidas. Perkeliant šias nuostatas į LR Atliekų tvarkymo įstatymą, turi būti patikslintas principo „teršėjas moka“ taikymas.

**15 straipsnis.
Atsakomybė už
atliekų
tvarkymą**

15 str. taip pat pabrėžia, kad atsakomybę už atliekų tvarkymo organizavimą turi iš dalies arba visiškai prisiimti produkto, iš kurio susidarė atliekos, gamintojai ir kad tokio produkto platintojai gali irgi prisiimti šią atsakomybę.

Šiame direktyvos straipsnyje nustatoma, kad pirminiam gamintojui ar turėtojui perdavus atliekas preliminariam apdorojimui, atsakomybė už visiško panaudojimo ar šalinimo operaciją paprastai nėra panaikinama.

Atsakomybės už atliekų tvarkymą nuostatos turi būti perkeltos į LR Atliekų

tvarkymo įstatymą.

**16 straipsnis.
Savarankiškumo
ir artumo
principai**

Direktyvos 2008/98/EB 16 str. valstybėms narėms nustatyta pareiga imtis atitinkamų priemonių, kai tai yra būtina arba rekomenduotina, skirtų įkurti integruotą ir tinkamą ne tik atliekų šalinimo įrenginių (kaip buvo numatyta ankstesnėje direktyvoje), bet ir mišrių komunalinių atliekų, surinktų iš privačių namų ūkių, įskaitant atvejus, kai surenkamos ir kitų gamintojų atliekos, naudojimo įrenginių tinklą, atsižvelgiant į geriausią turimą technologiją. Šio straipsnio įgyvendinimas turi būti numatytas Valstybiniame strateginiame atliekų tvarkymo plane.

Šiame straipsnyje taip pat numatoma, kad siekiant apsaugoti jų tinklą, valstybės narės gali apriboti atvežamų atliekų kiekį, skirtų naudojimo operacijoms priskiriamiems deginimo įrenginiams, jeigu buvo nustatyta, kad tokio vežimo pasekmė bus ta, kad nacionalinės atliekos turės būti pašalintos arba kad atliekos bus apdorotos tokiu būdu, kuris neatitinka jų atliekų tvarkymo plano. Valstybės narės aplinkosaugos sumetimais taip pat gali apriboti išvežamų atliekų kiekį. Ši nuostata turi būti perkelta į Valstybinį strateginį atliekų tvarkymo planą.

**17 straipsnis.
Pavojingų
atliekų kontrolė**

Direktyvos 2008/98/EB 17 str. nustatytas reikalavimas užtikrinti, kad pavojingų atliekų gamyba, rinkimas ir vežimas, saugojimas ir apdorojimas būtų vykdomi tokiomis sąlygomis, kuriomis geriausiai apsaugoma aplinka ir žmonių sveikata, įskaitant veiksmus, skirtus pavojingų atliekų atsekamumui nuo gamybos iki galutinio pristatymo vietos bei kontrolei. Perkeliant šias direktyvos nuostatas, turi būti tobulinama valstybinė atliekų apskaita ir papildomas LR Atliekų tvarkymo įstatymas bei Atliekų tvarkymo taisyklės.

**18 straipsnis.
Draudimas
maišyti
pavojingas
atliekas**

Nors LR Atliekų tvarkymo įstatyme yra nustatytas draudimas maišyti pavojingas atliekas, tačiau perkeliant direktyvos 2008/98/EB 18 str. reikalavimus, įstatymą reikia papildyti, nustatant leidimo pavojingas atliekas maišyti sąlygas:

- a) maišymo operaciją turi atlikti įstaiga ar įmonė, gavusi TIPK leidimą;
- b) turi būti laikomasi žmonių sveikatos ir aplinkos apsaugos reikalavimų, o pavojingas atliekų tvarkymo poveikis žmonių sveikatai ir aplinkai neturi didėti; ir
- c) maišymo operacija turi atitikti geriausias turimas technologijas.

**19 straipsnis.
Pavojingų
atliekų
ženklinimas**

Direktyvos 2008/98/EB 19 str. numato, kad:

1. Valstybės narės imasi būtinų priemonių užtikrinti, kad surinkimo, vežimo ir laikino saugojimo metu pavojingos atliekos būtų supakuotos ir paženklintos pagal galiojančius tarptautinius ir Bendrijos reikalavimus.
2. Kai pavojingos atliekos yra vežamos valstybės narės viduje, pridedamas identifikavimo dokumentas (gali būti elektroninės formos), kuriame nurodomi atitinkami duomenys, išvardyti Reglamento (EB) Nr. 1013/2006 IB priede.

Vadovaujantis Atliekų tvarkymo taisyklių reikalavimais, visi saugomų, vežamų pavojingų atliekų konteineriai ar pakuotės turi būti paženklinti. Pavojingųjų medžiagų ženklas pavojingų atliekų ženklavimo etiketėje parenkamas pagal Europos sutarties dėl pavojingų krovinių tarptautinių vežimų keliais (ADR) 5.2 ir 5.3 skyrių reikalavimus.

Vadovaujantis Atliekų tvarkymo taisyklių reikalavimais, vežant pavojingas atliekas

būtina turėti pavojingų atliekų lydraštį. Siekiant užtikrinti, kad pavojingų atliekų lydraštyje būtų nurodomi visi duomenys, išvardyti Reglamento (EB) Nr. 1013/2006 IB priede, reikės peržiūrėti ir atitinkamai papildyti Atliekų tvarkymo taisyklių 15 priedą (pvz. įtraukiant į lydraštį informaciją apie vežamų pavojingų atliekų specialios priežiūros reikalavimus, atliekų naudojimo/šalinimo būdus ir kt.).

21 straipsnis.
Alyvų atliekos

Direktyvos 2008/98/EB 21 str. valstybėms narėms nustatyta pareiga imtis atitinkamų priemonių užtikrinti, kad:

- a) alyvų atliekos būtų surenkamos atskirai, jei yra techninės galimybės;
- b) alyvų atliekos apdorojamos pagal atliekų hierarchiją, žmonių sveikatos ir aplinkos apsaugos reikalavimus;
- c) jei techniškai galima ir ekonomiškai gyvybinga, alyvų atliekos su skirtingomis savybėmis nėra maišomos ir alyvų atliekos nėra maišomos su kitų rūšių atliekomis ar medžiagomis, jeigu toks maišymas trukdo jų apdorėjimui.

Šio straipsnio 1 dalies a ir b punktų nuostatos turi būti perkeltos į Valstybinį strateginį atliekų tvarkymo planą, o c punkto – į Alyvų atliekų tvarkymo taisykles.

21 straipsnio 2 dalis numato, kad valstybės narės gali taikyti papildomas priemones, tokias kaip techniniai reikalavimai, gamintojo atsakomybė, ekonominės priemonės ar savanoriški susitarimai. Atsižvelgiant į šias nuostatas, rekomenduojama alyvų atliekų srautui ir toliau taikyti bei tobulinti gamintojo atsakomybę, o Valstybiniame strateginiame atliekų tvarkymo plane nustatyti alyvų atliekų atskiro surinkimo ir tvarkymo užduotis.

22 straipsnis.
Biologinės atliekos

Direktyvos 2008/98/EB 22 str. valstybės narės turi skatinti:

- a) biologinių atliekų atskirą surinkimą kompostavimui ir biologinių atliekų fermentavimui;
- b) biologinių atliekų apdorojimą tokiu būdu, kuriuo įgyvendinama aukšto lygio aplinkos apsauga;
- c) aplinkosauginiu požiūriu saugią, iš biologinių atliekų pagamintų medžiagų naudojimą.

Šio straipsnio reikalavimų įgyvendinimas jau yra numatytas Valstybiniame strateginiame atliekų tvarkymo plane ir jo įgyvendinimo priemonėse (6.5.1.-6.5.3, 6.5.5) bei Lietuvos atsinaujinančių energijos išteklių panaudojimo plėtros programos parengimo projekte (2010-01-14).

23 straipsnis.
Leidimų išdavimas

Direktyvos 2008/98/EB 23 str. numato, jog Valstybės narės reikalauja, kad bet kuri įstaiga ar įmonė, ketinanti atlikti atliekų apdorojimą, gautų leidimą iš kompetentingos institucijos. Vadovaujantis LR aplinkos ministro 2002 m. vasario 27 d. įsakymu Nr.80 patvirtintų Taršos integruotos prevencijos ir kontrolės leidimų išdavimo, atnaujinimo ir panaikinimo taisyklių (Žin., 2002, Nr. 85-3684; 2005, Nr.103-3829) (toliau – TIPK taisyklės) reikalavimais, Lietuvoje bet kuri įstaiga ar įmonė, ketinanti atlikti atliekų apdorojimą, privalo gauti TIPK leidimą. TIPK leidimai yra išduodami neterminuotam laikui. TIPK leidime ir/ar TIPK leidimo neatsiejamuose prieduose – dokumentuose, tokiuose kaip Atliekų šalinimo ar naudojimo techniniame reglamente, Atliekų tvarkymo veiklos nutraukimo plane, Gamtos išteklių taupymo ir atliekų mažinimo plane pateikiama visa informacija, nurodyta Direktyvos 2008/98/EB 23 str. 1 punkte. Pažymėtina tai, kad visiems

TIPK taisyklių 1 priede nurodytiems įrenginiams, taikomas horizontalusis ES geriausių prieinamų gamybos būdų (GPGB) energijos efektyvumui informacinis dokumentas, o atliekų deginimo TIPK taisyklių 1 priede nurodytiems įrenginiams, taikomas ES GPGB atliekų deginimui informacinis dokumentas, kuriame apžvelgiami ir energijos efektyvumo klausimai.

Tačiau įmonės, norėdamos deginti atliekas ir gauti TIPK leidimą atliekų naudojimui kuriai ar kitais būdais energijai gauti (atliekų tvarkymo būdas R1), privalės įrodyti, kad energetinis naudingumo koeficientas yra lygus arba didesnis negu 0,65.

Siekiant perkelti Direktyvos 2008/98/EB 23 str. nuostatas, turės būti peržiūretas bei atitinkamai papildytas LR Atliekų tvarkymo įstatymas ir Taršos integruotos prevencijos ir kontrolės leidimų išdavimo, atnaujinimo ir panaikinimo taisyklės.

**24 straipsnis.
Reikalavimų
turėti leidimą
išimtis**

Direktyvos 2008/98/EB 24 str. numatyta, jog Valstybės narės gali leisti įstaigoms ar įmonėms nesilaikyti 23 straipsnio 1 dalyje nustatyto reikalavimo atliekant tokias operacijas:

- a) jų pačių nepavojingų atliekų šalinimą gamybos vietoje; arba
- b) atliekų naudojimą.

Šiuo tikslu reikės peržiūrėti ir atitinkamai pakoreguoti Taršos integruotos prevencijos ir kontrolės (TIPK) leidimų išdavimo, atnaujinimo ir panaikinimo taisyklių 2 priedą, nes šiuo metu Lietuvoje taikoma išimtis dėl TIPK leidimo tik tuo atveju, jei įmonės perdirba tik savo gamybos metu susidariusias nepavojingas atliekas. Tačiau, jei Lietuva nuspręstų taikyti Direktyvos 2008/98/EB 24 str. numatytas leidimų išimtis, tuomet būtina kiekvienai veiklos rūšiai nustatyti bendrąsias taisykles ir apie jas informuoti Komisiją (žr. sekantį punktą – 25 straipsnis).

**25 straipsnis.
Išimčių
suteikimo
sąlygos**

Direktyvos 2008/98/EB 25 str. nustato išimčių turėti leidimą sąlygas:

1. Kai valstybė narė pageidauja suteikti 24 straipsnyje numatytų išimčių, ji kiekvienai veiklos rūšiai nustato bendrąsias taisykles, kuriose nurodomos atliekų rūšys ir kiekiai, dėl kurių galima taikyti išimtis, ir naudotiną apdorojimo metodą.

Tomis taisyklėmis užtikrinama, kad atliekos būtų apdorojamos laikantis 13 straipsnio. 24 straipsnio a punkte nurodytų šalinimo operacijų atveju tose taisyklėse turėtų būti atsižvelgiama į geriausias turimas technologijas.

2. Be 1 dalyje numatytų bendrųjų taisyklių valstybės narės nustato konkrečias išimčių suteikimo sąlygas pavojingoms atliekoms, be kita ko, veiklos rūšis, taip pat kitus reikalavimus, būtinus norint atlikti skirtingų formų naudojimo operacijas, ir, kai tinka, nurodo ribines pavojingų medžiagų kiekio atliekose vertes bei ribines išmetimo vertes.

3. Valstybės narės informuoja Komisiją apie bendrąsias taisykles, nustatytas vadovaujantis 1 ir 2 dalimis.

Taigi, jei Lietuva nuspręstų taikyti Direktyvos 2008/98/EB 24 str. numatytas leidimų išimtis (nepavojingų atliekų šalinimo gamybos vietoje ir visų atliekų (pavojingų ir nepavojingų) naudojimo gamybos vietoje), tuomet būtina kiekvienai veiklos rūšiai nustatyti bendrąsias taisykles ir konkrečias išimčių suteikimo sąlygas pavojingoms atliekoms bei apie jas informuoti Komisiją. Jei Lietuvoje bus palikta galioti esama išimčių dėl leidimų praktika (kuri neprieštarauja Direktyvos

2008/98/EB 24 str. nuostatomis), vis tiek reikės parengti bendrąsias taisykles įmonėms, kurios perdirba tik savo gamybos metu susidariusias nepavojingas atliekas ir apie tai informuoti Komisiją.

Šiuo tikslu reikės peržiūrėti ir atitinkamai pakoreguoti Taršos integruotos prevencijos ir kontrolės leidimų išdavimo, atnaujinimo ir panaikinimo taisykles bei Atliekų tvarkymo taisykles.

**26 straipsnis.
Registracija**

Direktyvos 2008/98/EB 26 str. valstybių narių kompetentingoms institucijoms nustatyta pareiga turėti registrą, kuriame būtų registruojamos:

- a) įstaigos ar įmonės, kurių profesinė veikla yra atliekų surinkimas ar vežimas;
- b) prekyautojai ar tarpininkai; ir
- c) įstaigos ar įmonės, kurioms taikomos reikalavimų turėti leidimą išimtis pagal 24 straipsnį.

Šio straipsnio perkėlimas reikalauja keisti Atliekų tvarkymo įstatymą ir Atliekų tvarkymo taisykles, nes atsiranda naujas reikalavimas registruoti prekyautojus ar tarpininkus bei įstaigas ar įmones, kurioms taikomos reikalavimų turėti leidimą išimtis. Šiuo metu Atliekas tvarkančių įmonių registre registruojamos tik atliekas tvarkančios įmonės, įskaitant įmones, kurios vykdo atliekų surinkimą ir vežimą.

**28 straipsnis.
Atliekų
tvarkymo planai**

Direktyvos 2008/98/EB 28 straipsnyje patikslinami reikalavimai atliekų tvarkymo planams. Vadovaujantis direktyvos nuostatomis, atliekų tvarkymo planuose, jeigu tai tikslinga ir atsižvelgiant į geografinį lygį bei planuojamą apimti plotą, nurodoma bent ši informacija:

- a) teritorijoje *susidarančių atliekų*, taip pat atliekų, kurios turbūt bus *gabenamos iš nacionalinės teritorijos ar į ją, rūšis, kiekis ir šaltinis bei atliekų srautų raidos ateityje vertinimas*;
- b) esamos *atliekų surinkimo sistemos ir pagrindiniai šalinimo bei naudojimo įrenginiai*, įskaitant visas specialias priemones, skirtas *alyvų atliekoms, pavojingoms atliekoms ar atliekų srautams, kuriems taikomi konkretūs Bendrijos teisės aktai*;
- c) *naujų surinkimo sistemų, esamų atliekų įrenginių uždarymo, papildomos atliekų įrenginių infrastruktūros kūrimo ir prireikus – su tuo susijusių investicijų poreikio vertinimas*;
- d) prireikus, pakankama informacija apie *vietos parinkimo kriterijus ir būsimų šalinimo ar didžiausių naudojimo įrenginių pajėgumus*;
- e) bendra atliekų tvarkymo politika, įskaitant numatomas atliekų tvarkymo technologijas ir metodus, ar atliekų tvarkymo politika, kurios kelia konkrečias tvarkymo problemas.

Atliekų tvarkymo planuose, atsižvelgiant į geografinį lygį bei planuojamą apimti plotą, gali būti nurodoma ši informacija:

- a) su atliekų tvarkymu susiję organizaciniai aspektai, įskaitant viešųjų ir privačiųjų veikėjų, kurie atlieka atliekų tvarkymą, atsakomybės pasiskirstymo apibūdinimą;
- b) ekonominių ir kitų priemonių naudingumo ir tinkamumo naudoti sprendžiant įvairias su atliekomis susijusias problemas įvertinimas, atsižvelgiant į būtinybę

išlaikyti sklandų vidaus rinkos funkcionavimą;

- c) informavimo kampanijos ir informacijos, skirtos plačiajai visuomenei ar tam tikrai vartotojų grupei, teikimas.

29 straipsnis.
Atliekų
prevencijos
programos

Direktyvos 2008/98/EB 29 str. nustatomas reikalavimas ne vėliau kaip 2013 m. gruodžio 12 d. parengti valstybines atliekų prevencijos programas, nustatant atliekų prevencijos tikslus ir priemones, tinkamus konkrečius atliekų prevencijos priemonių kokybinius ar kiekybinius kriterijus, kurie patvirtinami siekiant stebėti ir vertinti pagal tas priemones daromą pažangą, gali nustatyti konkrečius kokybės ar kiekybės tikslus ir rodiklius, skirtus tam pačiam tikslui.

30 straipsnis.
Planų ir
programų
vertinimas ir
peržiūra

30 str. nurodoma, kad atliekų tvarkymo planai ir atliekų prevencijos programos turi būti įvertinti bent kas šešerius metus.

3 Alyvų atliekų tvarkymo būklės analizė

3.1 Alyvų atliekų tvarkymo analizės metodika

Alyvų atliekų tvarkymui analizuoti buvo naudojami duomenys iš dviejų šaltinių:

- *Aplinkos apsaugos agentūros*: apibendrinti atliekų apskaitos duomenys, teikiami regionų aplinkos apsaugos departamentams vadovaujantis Atliekų tvarkymo taisyklėmis (Žin., 1999, Nr. 63-2065; 2004, Nr. 68-2381);
- *Aplinkos apsaugos agentūros*: Gamintojų ir importuotojų išleistų į LR vidaus rinką alyvų duomenys.

Pagrindinis šaltinis, naudojamas šioje ataskaitoje – tai valstybinės atliekų apskaitos duomenys. Analizuojant alyvų atliekų duomenys buvo sugrupuoti pagal Atliekų statistinę klasifikaciją, vadovaujantis 2004 m. vasario 23 d. Komisijos reglamentu (EB) Nr. 574/2004 iš dalies pakeičiančiu Europos Parlamento ir Tarybos Reglamentu (EB) Nr. 2150/2002 dėl atliekų statistikos I ir III priedus:

01.31 Panaudota variklių alyva

- 13 02 04* mineralinės chlorintos variklių, pavarų dėžės alyvos
- 13 02 05* mineralinės nechlorintos variklių, pavarų dėžės alyvos
- 13 02 06* sintetinės variklių, pavarų dėžių alyvos
- 13 02 07* lengvai skaidomos variklių, pavarų dėžių alyvos
- 13 02 08* kitos variklių, pavarų dėžių alyvos

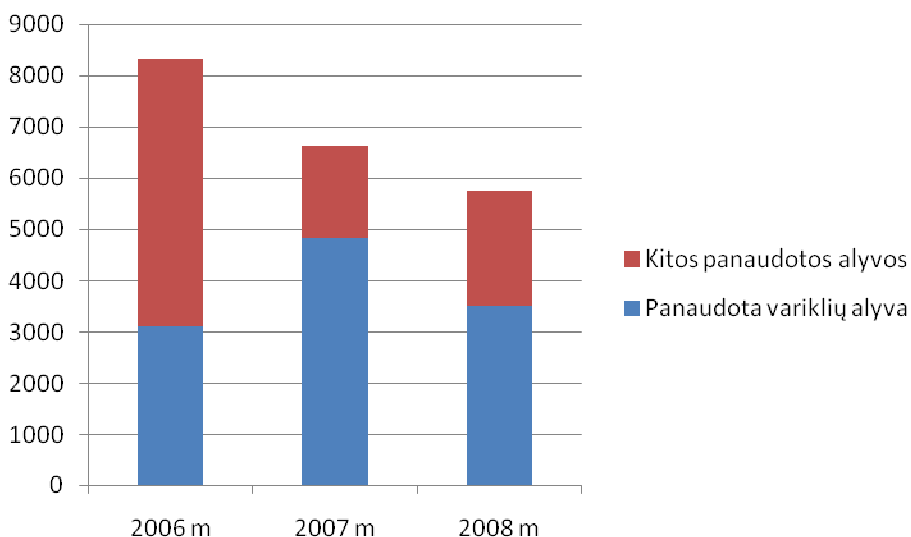
01.32 Kitos panaudotos alyvos

- 05 01 02* nudruskinimo dumblai
- 05 0103* rezervuarų dugno dumblai
- 05 01 04* rūgštiniai šarminiai dumblai
- 05 01 12* alyvos, turinčios rūgščių
- 08 03 19* dispersinė alyva
- 08 0417 kanifolijos alyva
- 12 01 06* mineralinės mechaninio apdirbimo alyvos, turinčios halogenų (išskyrus emulsijas ir tirpalus)
- 12 01 07* mineralinės mechaninio apdirbimo alyvos, neturinčios halogenų (išskyrus emulsijas ir tirpalus)
- 12 01 08* mechaninio apdirbimo emulsijos ir tirpikliai, turintys halogenų
- 12 01 09* mechaninio apdirbimo emulsijos ir tirpikliai, neturintys halogenų
- 12 01 10* sintetinės mechaninio apdirbimo alyvos
- 12 01 12* panaudotas vaškas ir riebalai
- 12 01 18* metalų dumblas (šlifavimo, galandimo ir pritrynimo dumblas), turintis alyvos

- 12 01 19* lengvai skaidoma mechaninio apdirbimo alyvos
- 13 0104* chlorintos emulsijos
- 13 0105* nechlorintos emulsijos
- 13 01 09* mineralinės chlorintos hidraulinės alyvos
- 13 01 10* mineralinės nechlorintos hidraulinės alyvos
- 13 01 11* sintetinės hidraulinės alyvos
- 13 01 12* lengvai skaidomos hidraulinės alyvos
- 13 0113* kitos hidraulinės alyvos
- 13 03 06* mineralinės chlorintos izoliacinės ir šilumą perduodančios alyvos, kurios nepaminėtos
- 13 03 01
- 13 03 07* mineralinės nechlorintos izoliacinės ir šilumą perduodančios alyvos
- 13 03 08* sintetinės izoliacinės ir šilumą perduodančios alyvos
- 13 03 09* lengvai skaidomos sintetinės izoliacinės ir šilumą perduodančios alyvos
- 13 03 10* kitos izoliacinės ir šilumą perduodančios alyvos
- 13 05 06* alyva iš alyvos/vandens separatorių
- 20 01 26* aliejus ir riebalai, kurie nenurodyti 20 01 25

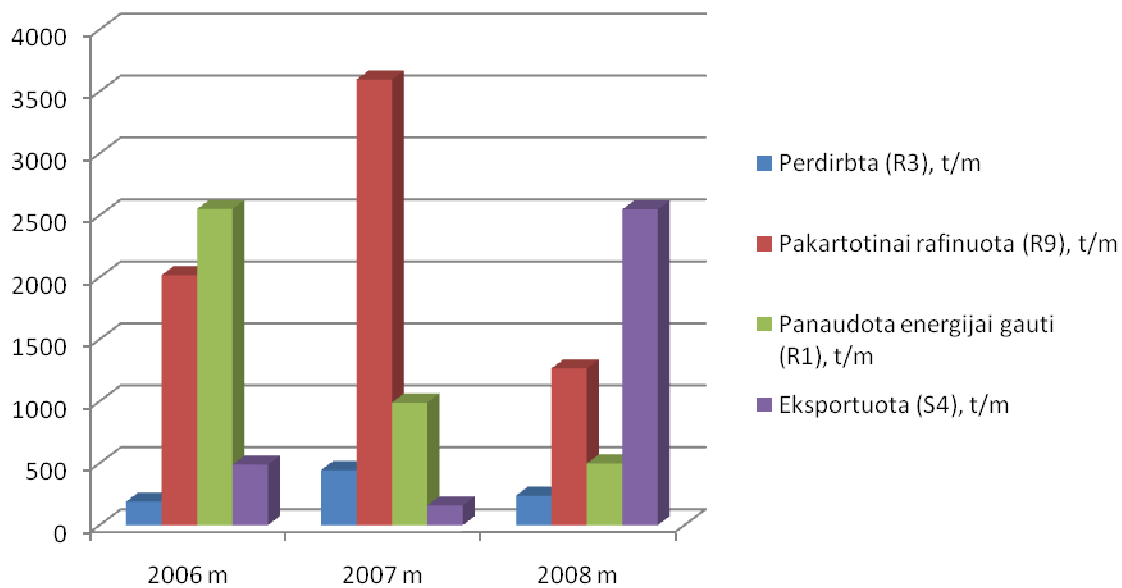
3.2 Susidarantys ir tvarkomi alyvų atliekų kiekiai 2006-2008 m.

Valstybinės atliekų apskaitos duomenimis, bendras surenkamų naudotų alyvų atliekų kiekis 2008 m. sumažėjo beveik 2500 t/m, lyginant su 2006 m. (žr. Pav. 1). Pastebėtina tai, kad surenkamos panaudotos variklių alyvos kiekis didėjo iki ekonominio sunkmečio pradžios, pavyzdžiui 2007 m. panaudotos variklių alyvos bendrame surinktų alyvų atliekų sraute sudarė apie 73 proc.

Pav. 1. Alyvų atliekų surinkimas 2006-2008 m., t/m.

Analizuojant alyvų atliekų tvarkymo duomenis pastebėtina tai, kad 2008 m. ženkliai išaugo naudotų alyvų eksportas ir eksportuotos tolimesniam tvarkymui panaudotos variklių alyvos sudarė apie 99 proc., lyginant nuo bendro eksportuoto alyvų atliekų kiekio.

Pav. 2. Alyvų atliekų tvarkymas (naudojimas) 2006-2008 m.

Remiantis Aplinkos apsaugos agentūros duomenimis, į LR vidaus rinką 2006 m. išleista 13 902 t, 2007 m. – 32 248 t, o 2008 m. – 24 061 t alyvų. Aplinkos apsaugos agentūros duomenų bazėje išskirti variklių alyvą nėra galimybės, nes duomenys apie alyvas Gamintojų ir importuotojų sąvade pateikiami pagal KN (kombinuotosios nomenklatūros) kodą, kurį įmonės suveda nesilaikydamos jokių reikalavimų.

Valstybiniame strateginiame atliekų tvarkymo plane alyvų gamintojams ir importuotojams nuo 2008 m. nustatyta alyvų atliekų tvarkymo užduotis, t.y. nuo 2008 metų regeneruoti arba perdirbti į kurą ne mažiau kaip 30 procentų alyvų atliekų (skaičiuojama nuo pateikto per metus rinkai alyvų kiekio). Darant prielaidą, kad visos eksportuotos alyvų atliekos buvo perdirbtos į kurą arba regeneruotos, apskaičiuota, kad 2008 m. buvo perdirbtos 4051,6 tonos naudotų alyvų, kas tesudaro 16,8 proc. nuo pateikto per 2008 metus rinkai alyvų kiekio.

3.3 Alyvų atliekų susidarymo prognozės 2010-2020 m.

Remiantis Gamintojų ir importuotojų sąvado duomenimis bei ekspertiniu vertinimu, vertinama, kad Lietuvoje naudotų alyvų gali susidaryti iki 30 000 t per metus.

3.4 Esamos alyvų atliekų surinkimo sistemos

Alyvų atliekų surinkimo tinklą Lietuvoje plečia daugiausiai privačios įmonės, aptarnaudamos šias atliekas gaminančias įmones (transporto priemonių techninės priežiūros ir remonto dirbtuves, transporto įmones, pramonės ir energetikos sektorių įmones). Remiantis 2009 m. Atliekas tvarkančių įmonių registro duomenimis, teisę surinkti naudotų alyvų atliekas turi apie 80 įmonių, tačiau specializuojasi šių atliekų surinkime apie 10 įmonių.

3.5 Pagrindiniai alyvų atliekų naudojimo ir šalinimo įrenginiai

Remiantis 2009 m. Atliekas tvarkančių įmonių registro duomenimis, teisę tvarkyti alyvų atliekas turi šios įmonės:

- 1) R9 būdu (Pakartotinis naftos rafinavimas arba kitoks pakartotinis naftos produktų naudojimas):
 - AB "Palemono keramika"

- UAB BALTIJOS BUNKERIAVIMO AGENTŪRA
 - AB "Mažeikių nafta"
 - UAB "Enhydris"
 - UAB "Tomega"
 - UAB "Radviliškio šiluma"
- 2) R3 būdu (Organinių medžiagų, nenaudojamų kaip tirpikliai, perdirbimas (atnaujinimas) (įskaitant kompostavimą ir kitus biologinio pakeitimo procesus):
- UAB "Ekovalis"
- 3) R1 būdu (Naudojimas kurui ar kitais būdais energijai gauti):
- AB "Achema"
 - UAB "Matuizų plytinė"

Pažymėtina tai, kad Lietuvoje kol kas neveikia nei vienas naudotų alyvų regeneravimo į bazinę alyvą įrenginys, nors tokių iniciatyvų buvo. Šiuo metu Jonavoje montuojami perdirbimo į benziną ir dyzeliną įrenginiai, kurių pajėgumas iki 10000 t/m. Ateityje naudotas alyvas planuoja kurui naudoti AB „Akmenės cementas“. Vertinama, kad Lietuvoje yra pakankami naudotų alyvų surinkimo ir eksporto pajėgumai, artimiausioje ateityje bus pakankami šių atliekų naudojimo energijai gauti pajėgumai.

3.6 Alyvų atliekų tvarkymo būklės vertinimas

Didžiausia problema su naudotų alyvų tvarkymu šiuo metu yra nepakankamas šių atliekų surinkimas, kurį daugiausiai lemia nelegalus naudotų alyvų naudojimas energijai gauti atliekų deginimui nepritaikytuose skysto kuro katiluose.

4 Statybinių atliekų tvarkymo būklės analizė

4.1 Statybinių atliekų tvarkymo analizės metodika

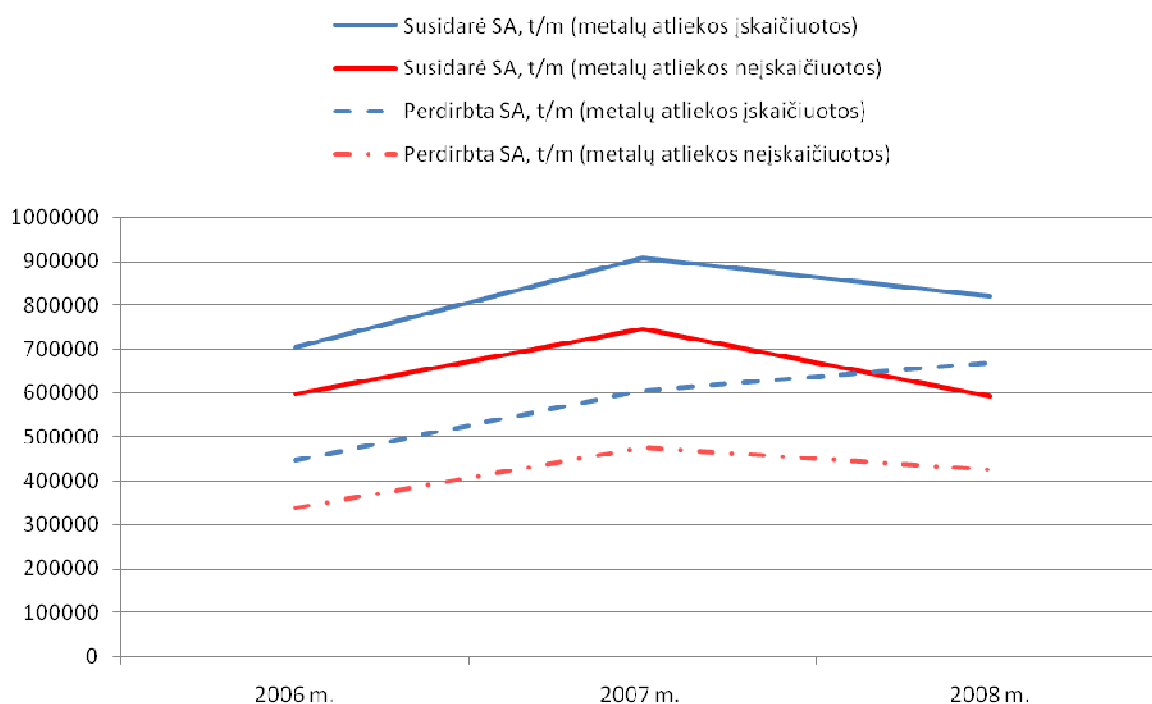
Analizuojant statybinių atliekų tvarkymo būklę, pagrindė buvo naudojami valstybinės atliekų apskaitos duomenys, atsižvelgiant į *Direktyvos 2008/98/EB* statybinių atliekų tvarkymo užduotį:

- iki 2020 m. mažiausiai 70 proc. (vertinant atliekų kiekį) nepavojingų statybos ir griovimo atliekų, išskyrus atliekų sąrašo 17 05 04 kategorijoje nurodytas natūraliai susidaranti medžiaga, būtų paruošiamos pakartotinai naudoti, perdirbti ir kitaip naudoti, įskaitant užpildymo operacijas, naudojant atliekas vietoj kitų medžiagų.

Taigi šioje ataskaitoje pateikiami apibendrinti nepavojingų statybinių atliekų, išskyrus atliekų sąrašo 17 05 04 kategorijoje nurodytas natūraliai susidaranti medžiaga, tvarkymo duomenys.

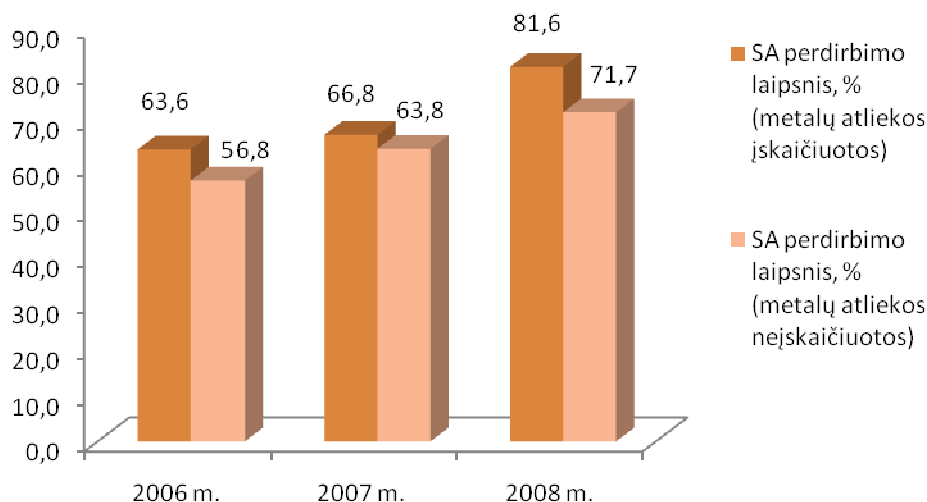
4.2 Susidarantys ir tvarkomi statybinių atliekų kiekiai 2006-2008 m.

Statybinių atliekų srautas yra vienas didžiausių. Remiantis valstybinės atliekų apskaitos duomenimis, 2007 m. susidarė apie 750 000 t šių atliekų, nevertinant metalų atliekų (žr. Pav. 3). 2008 m. pradėjus lėtėti statyboms, statybinių atliekų srautas ėmė ženkliai mažėti, tačiau didžiausiais sąstingis tiek šių atliekų susidaryme, tiek jų tvarkyme jaučiamas šiais metais. Problematiškas yra metalų laužo atliekų vertinimas šiame sraute, kadangi remiantis metalų laužo tvarkytojų vykdoma metalų atliekų apskaita, apskaitant metalų atliekas, dažnai naudojami atliekų sąrašo 17 grupės kodai, nors šių atliekų kilmė nebūtinai būna statybų sektorius (tai ypač aktualu spalvotųjų metalų atveju, nes daugiau atliekų sąraše niekur nėra detalizuotos spalvotųjų metalų rūšys, pvz. aliuminis, varis, žalvaris ir pan.).

Pav. 3. Statybinių atliekų susidarymas ir surinkimas 2006-2008 m.

Pažymėtina tai, kad statybinių atliekų perdirbimo laipsnis augo kiekvienais metais, nežiūrint į jų susidarymo mažėjimą 2008 m. (žr. Pav. 4). 2008 m. buvo perdirbta apie 425 000 t statybinių atliekų (nevertinant metalų atliekų).

Pav. 4. Statybinių atliekų perdirbimas 2006 – 2008 m.

2008 m. buvo perdirbta daugiau kaip 70 proc. statybinių atliekų, kurioms Direktyva 2008/98/EB nustato tvarkymo užduotį.

Remiantis statybines atliekas tvarkančių įmonių duomenimis per 2009 m. I pusmetį:

- statybinių atliekų susidarymas sumažėjo ~ 50 %, lyginant su 2008 m. I pusmečiu;
- statybinių atliekų perdirbimas sumažėjo ~ 80 %, lyginant su 2008 m. I pusmečiu.

Preliminariu vertinimu statybinių atliekų perdirbimo laipsnis 2009 m. I pusmetį siekė vos 30 – 40 %, lyginant su 2008 m. I pusmečiu.

4.3 Statybinių atliekų susidarymo prognozės 2010-2020 m.

Šiuo metu prognozuoti statybinių atliekų susidarymą 10 metų į priekį yra gana sudėtinga, nes statybinių atliekų susidarymas tiesiogiai priklauso nuo statybos darbų apimčių, o pastarosios – nuo bendros šalies ekonominės situacijos. Remiantis Statistikos departamento duomenimis, per devynis 2009 m. mėnesius, lyginant su tuo pačiu 2008 metų laikotarpiu, 27 procentais sumažėjo išduotų leidimų statyti gyvenamuosius namus skaičius (1688 leidimais), leistų statyti butų skaičius sumažėjo 55 procentais. Per devynis 2009 m. mėnesius mažėjo ir išduotų leidimų skaičius negyvenamiesiems pastatams statyti. Statybinių atliekų susidarymas 2009 m. I pusmetį sumažėjo apie 50 %, lyginant su 2008 m. I pusmečiu.

Ekspertiniu vertinimu, statybinių atliekų susidarymas 2007 – 2008 m. lygį pasieks po 4-5 metų. Atsigavus ekonomikai ir statybų sektoriui, šių atliekų susidarymas gali staigiai išaugti.

4.4 Esamos statybinių atliekų surinkimo sistemos

Statybinių atliekų surinkimą ir tvarkymą pagrindė vykdo privačios įmonės. Gyventojai turi teisę susidariusias statybines atliekas namų ūkiuose nemokamai priduoti į didelių gabaritų atliekų surinkimo aikšteles, tačiau per šias aikšteles surenkami labai nedideli statybinių atliekų kiekiai. Statybinės atliekos iš statyviečių tiesiogiai perduodamos šias atliekas tvarkančioms įmonėms.

4.5 Pagrindiniai statybinių atliekų naudojimo ir šalinimo įrenginiai

Remiantis ATJR duomenimis, 2009 m. 33 įmonės turi teisę perdirbti (R5) nepavojingas inertines statybines atliekas:

1. AB „Achema“;
2. AB „Kauno keliai“;
3. AB „Kruonio hidroakumuliacinės elektrinės statyba“;
4. AB „Pakruojo arka“;
5. AB „Panevėžio keliai“;
6. Klaipėdos jūrų krovinių kompanija „BEGA“;
7. UAB „Eudanas“;
8. UAB „Parama“;
9. UAB „Šiaulių plentas“;
10. UAB „Alytaus ARATC“ regioninis nepavojingų atliekų sąvartynas;
11. UAB „Alkesta“;
12. UAB „AM statybinės atliekos“;
13. UAB „Bionovus“;
14. UAB „Futera W 13“;
15. UAB „Gasta“;
16. UAB „Grinda“;
17. UAB „Hobista“;
18. UAB „Jonavos paslaugos“;
19. UAB „Kamesta“;
20. UAB „Kelda“;
21. UAB „Kelių remonto grupė“;
22. UAB „Keljeras“;
23. UAB „Kusakoski“;
24. UAB „Mažeikių automobilių keliai“;
25. UAB „Mitnija“;
26. UAB „Rimlita“;
27. UAB „Stiebas“;
28. UAB „Strektė“;
29. UAB „Švarinta“;
30. UAB „Tavilta“;
31. UAB „Utenos komunalininkas“;
32. UAB „Vaidva“;
33. UAB „Panevėžio regiono atliekų tvarkymo centras“.

Šios įmonės nepavojingas inertines statybines atliekas smulkina mobilią arba stacionarią smulkinimo įrangą ir gamina užpildus (įvairių frakcijų skaldą bei atsijas).

Didžiausias statybinių atliekų sąvartynas yra įrengtas Vilniuje, jį eksploatuoja UAB „Bionovus“. Inertinių atliekų šalinimo sekcijos įrengtos ne visuose regioniniuose nepavojingų atliekų šalinimo sąvartynuose. Remiantis ATJR duomenimis, teisę šalinti inertines atliekas Drūkšinių kaime Visagino savivaldybėje turi VĮ „Visagino statybininkai“.

Ekspertiniu vertinimu 2008-2009 m. statybinių atliekų perdirbimo (trupinimo) į užpildus pajėgumai buvo pakankami, tačiau sunku prognozuoti, kiek šių pajėgumų bus išsaugota per ekonominį sunkmetį.

4.6 Statybinių atliekų tvarkymo būklės vertinimas

Šiuo metu statybines atliekas tvarkančios įmonės dėl smarkiai sumažėjusių statybinių atliekų kiekių išgyvena sunkmetį. Kai kurios įmonės, besistengdamos išsaugoti pajėgumus, mobilią įrangą perkelia į kaimynines šalis, kuriose statybinių atliekų tvarkymo pajėgumai nėra pakankami (pvz. Baltarusiją, Rusiją (Kaliningrado sritį)).

5 Komunalinių atliekų tvarkymo būklės analizė

Lietuvos Respublikos atliekų tvarkymo įstatyme (Žin., 1998, Nr. 61-1726; 2002, Nr. 72-3016) nustatyta, kad „komunalinės atliekos – tai buitinės (buityje susidaranti) ir kitokios atliekos, kurios savo pobūdžiu ar sudėtimi yra panašios į buitines atliekas“.

5.1 Komunalinių atliekų tvarkymo analizės metodika

Komunalinių atliekų tvarkymui analizuoti galima naudoti duomenis iš dviejų šaltinių:

- *Aplinkos apsaugos agentūros*: apibendrintus atliekų apskaitos duomenis, teikiamus regionų aplinkos apsaugos departamentams vadovaujantis Atliekų tvarkymo taisyklėmis (Žin., 1999, Nr. 63-2065; 2004, Nr. 68-2381);
- *Savivaldybių ataskaitų*: savivaldybių regionų aplinkos apsaugos departamentams teikiamus duomenis apie komunalinių atliekų tvarkymą pagal Aplinkos ministerijos pateiktą formą.

Pagrindinis duomenų šaltinis, naudojamas šiame skyriuje – tai valstybinės atliekų apskaitos duomenys (atliekų sąrašo 20 grupės atliekos), tačiau ir šie duomenys turi būti vertinami kaip nepakankamai tikslūs dėl įvairių priežasčių, pvz. nėra tikslių duomenų apie šalinamų atliekų kiekius 2006-2008 m., nes iki 2009 m. liepos 15 d. ne visos šaliniui pristatytos atliekos buvo sveriamos¹.

5.2 Susidarantys komunalinių atliekų kiekiai 2006-2008 m.

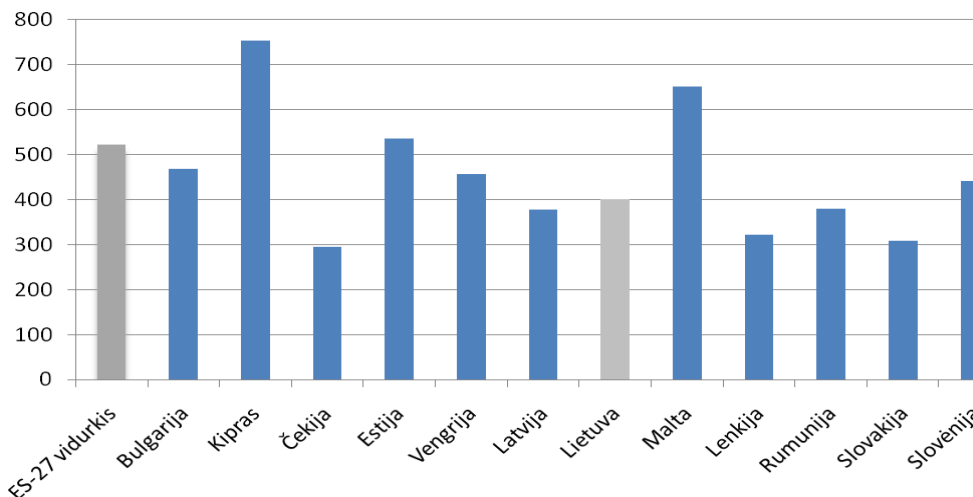
Komunalinės atliekos susidaro buitėje (pas gyventojus) ir komercinėje, ūkinėje veikloje (įmonėse, įstaigose ir organizacijose). Kadangi atliekas surenkančios įmonės komunalines atliekas iš gyventojų ir įmonių, organizacijų ir pan. dažniausiai surenka kartu, todėl tikslių duomenų apie komunalinių atliekų susidarymą pagal šaltinius nėra. Lietuvoje nebuvo atlikta detalių komunalinių atliekų susidarymo įvairiuose šaltiniuose tyrimų; vertinama, kad pas gyventojus susidaro 75-85 proc. bendro komunalinių atliekų kiekio.

Aplinkos apsaugos agentūros duomenimis, 2008 m. Lietuvoje susidarė apie 1 369 tūkst. tonų komunalinių atliekų arba 409 kg komunalinių atliekų vienam gyventojui (t.y., padidėjo 7 kg, lyginant su 2007 m. duomenimis, ir 19 kg, lyginant su 2006 m. duomenimis)². Į šį kiekį įeina ir komunalinės atliekos, susidaranti įmonėse, įstaigose ir organizacijose. Palyginimui, Europos aplinkos agentūros duomenimis, 2007 m. ES šalyse vidutiniškai vienam gyventojui susidarė 522 kg komunalinių atliekų (žr. Pav. 5), t.y. 122 kg daugiau, nei tais metais susidarė Lietuvoje.

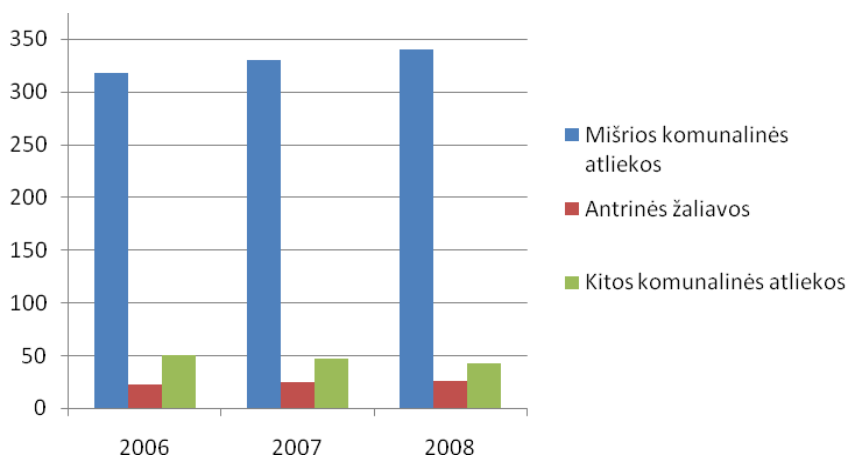
Valstybinėje apskaitoje pakuočių atliekos nepatenka į atliekų sąrašo 20 grupę (komunalinės atliekos) ir yra apskaitomos atskirai (atliekų sąrašo 15 grupė). Apibendrintais Aplinkos apsaugos agentūros duomenimis, 2008 m. į Lietuvos Respublikos vidaus rinką buvo išleista 323 959 tonos pakuočių, t.y. apie 98 kg pakuočių vienam gyventojui. Vertinama, kad pakuotės tampa atliekomis per metus, todėl pakuočių atliekos 2008 m. sudarė apie 324 tūkst. tonų. Jeigu prie komunalinių atliekų (atliekų sąrašo 20 grupė) pridėtume pakuočių atliekas (atliekų sąrašo 15 grupė), 2008 m. gautume 1 542 tūkst. atliekų.

¹ Nuo 2009 m. liepos 15 d. atliekas šalinti galima tik ES reikalavimus atitinkančiuose sąvartynuose.

² Savivaldybių ataskaitų duomenimis, 2008 m. buvo surinkta 1 282 tūkst. tonų komunalinių atliekų.

Pav. 5. Komunalinių atliekų susidarymas vienam gyventojui ES-15 šalyse ir vidurkis ES-27 šalyse 2007 m.

Pav. 6. Surinktų komunalinių atliekų kiekio, tenkančio vienam gyventojui, kaita 2006-2008 m., kg.

Pav. 6 pavaizduota kaip keitėsi surinktų komunalinių atliekų kiekis, tenkantis vienam gyventojui, 2006-2008 m. Kaip matosi iš pateiktų duomenų, augant ekonomikai ir vartojimui, kiekvienais metais mišrių komunalinių atliekų kiekis vidutiniškai didėjo apie 2 proc., bet antrinių žaliavų surinkimas beveik nepasikeitė, netgi mažėjo.

2008 m. Lietuvoje vienam gyventojui susidarė apie 340 kg mišrių komunalinių atliekų, 26 kg antrinių žaliavų ir 42 kg kitų komunalinių atliekų. Taigi, mišrios komunalinės atliekos sudarė 83 proc. visų komunalinių atliekų.

Paskutiniu metu nebuvo daryti detalūs mišrių komunalinių atliekų tyrimai Lietuvos mastu, todėl atliekų sudėties vertinimui buvo naudoti KTU atliktų tyrimų Kauno mieste ir SEIT atliktų tyrimų Estijoje tyrimų rezultatai. Vadovaujantis šiais vertinimais, apie 50 proc. komunalinių atliekų – biologiškai skaidžios atliekos (žr. 1 lentelę). Deja, šis vertinimas labai apytikris, nes komunalinių atliekų sudėtis skiriasi priklausomai nuo susidarymo šaltinio (namų ūkiai ar komercinės įstaigos, įmonės), vietovės (kaimas, miestas, individualūs/daugiabučiai).

Nagrinęjant kitus valstybinės apskaitos atliekų sąrašo 20 grupės duomenis pagal atskirus srautus, galima išskirti šias atliekų kategorijas, kuriose susidaro didesni komunalinių atliekų kiekiai (žr. Pav. 7):

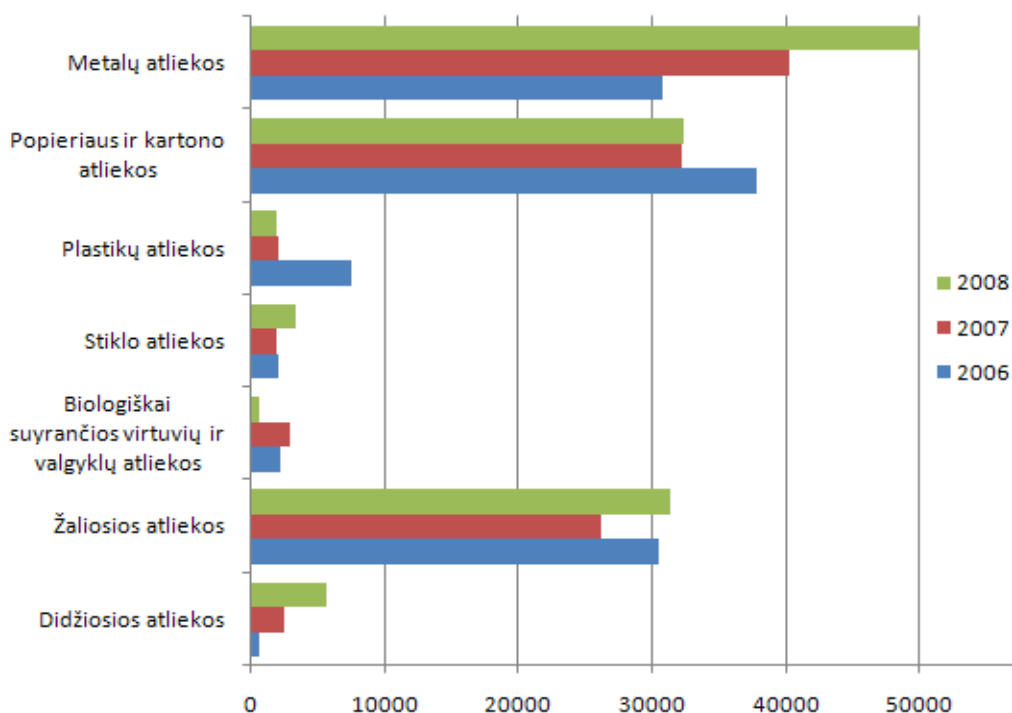
- Metalų atliekos (apie 50 tūkst. tonų);
- Popieriaus ir kartono atliekos (apie 32 tūkst. tonų);
- Žaliosios atliekos (biologiškai suyrančios atliekos; apie 31 tūkst. tonų).

1 lentelė. Mišrių komunalinių atliekų sudėties vertinimas 2008 m.

Frakcija	Kauno m. atlikti tyrimai 2009 m.*		Estijoje atlikti tyrimai 2007-2008 m.**	
	Sudėtis, %	2008 m.	Sudėtis, %	2008 m.
Popierius/kartonas	10%	114 000	17,5%	199 000
Stiklas	9%	103 000	8,3%	95 000
Metalas	4%	46 000	2,6%	30 000
Plastikai	13%	148 000	18,6%	212 000
Biologinės atliekos	39%	444 000	36,7%	418 000
Kitos komunalinės atliekos	25%	285 000	16,3%	186 000
Viso komunalinių atliekų:	100%	1 140 000	100%	1 140 000
<i>Biologiškai skaidžios atliekos</i>	49%	558 000	54%	617 000

Šaltiniai: *G. Denafas. *Statistinių ir prognostinių duomenų patikimumas planuojant ir vertinant komunalinių atliekų tvarkymo sistemos plėtros galimybes*. KTU, Kaunas, 2009.10.23.

**H. Moora. *The analysis of the quantity and composition of mixed municipal solid waste in Estonia*. SEI-T, Tallinn, 2008.

Pav. 7. Atskirų komunalinių atliekų srautų (iš 20 atliekų grupės) surinkimas 2006-2008 m.

Aplinkos apsaugos agentūros duomenimis, 2008 m. Lietuvoje komunalinėse atliekose susidarė apie 4000 tonų pavojingų atliekų (įskaitant elektros ir elektroninės įrangos atliekas).

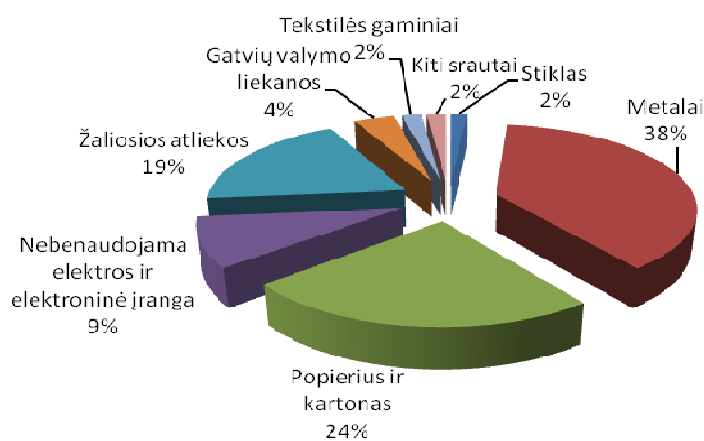
Apibendrinant, nagrinėjant komunalinių atliekų susidarymą (surinkimą) 2006-2008 m., galima išskirti šias tendencijas:

- Mišrių komunalinių atliekų susidarymas (surinkimas) nuolat augo, augant ekonomikai ir plečiant komunalinių atliekų tvarkymo paslaugų teikimą;

- Antrinių žaliavų surinkimas sumažėjo, nes atliekų tvarkytojai yra suinteresuoti surinktas antrines žaliavas apskaityti 15 atliekų grupėje kaip pakuočių atliekas³;
- Didelių gabaritų atliekų (t.y. stambių buities apyvokos daiktų: baldų, langų, durų, dviračių, indų, talpų ir kitų namų ūkyje susidarantių didelių matmenų atliekų) surinkimas sparčiai augo, nes pradėjo veikti regioninės didelių gabaritų atliekų surinkimo aikštelės.

5.3 Sutvarkyti komunalinių atliekų kiekiai 2006-2008 m.

Valstybiniame strateginiame atliekų tvarkymo plane savivaldybėms nustatyta užduotis iki 2013 m. užtikrinti, kad šalinamų komunalinių atliekų kiekis neviršytų 50 proc. susidariusių savivaldybės teritorijoje komunalinių atliekų per metus. Kitos susidariusios komunalinės atliekos turi būti perdirbtos ar kitaip panaudotos. Deja, 2008 m. į sąvartynus pateko 91 proc. komunalinių atliekų (2007 m. – 92 proc.). Nuo 2004 m. į sąvartynus patenkančių komunalinių atliekų dalis nesikeičia ir svyruoja apie 90 proc.

Pav. 8. Panaudotų (įskaitant perdirbimą ar išvežimą) komunalinių atliekų sudėtis 2008 m.

2008 m. buvo panaudota (įskaitant perdirbimą ar išvežimą) apie **128,6 tūkst. tonų** komunalinių atliekų, t.y. apie 9 proc. surenkamų komunalinių atliekų. Pav. 8 pateikta panaudotų (įskaitant perdirbimą ar išvežimą) komunalinių atliekų sudėtis⁴.

Didžiąją dalį naudojamų komunalinių atliekų sudaro metalo laužas (38 proc.), popieriaus ir kartono (24 proc.), žaliosios atliekos (19 proc.) bei nebenaudojama elektros ir elektroninė įranga (9 proc.).

Kaip pavaizduota Pav. 10, kai kurie komunalinių atliekų srautai naudojami (perdirbami) Lietuvoje (pvz., didžiosios, žaliosios atliekos, mediena, elektros ir elektroninės įrangos atliekos), o kiti komunalinių atliekų srautai išvežami į kitas šalis (pvz., tekstilė, dienos šviesos lempos, dauguma metalų).

5.3.1 Antrinių žaliavų perdirbimas

Direktyvos 2008/98/EB 11 str. valstybėms narėms nustatoma užduotis iki 2020 m. paruošti pakartotinai naudoti ar perdirbti mažiausiai 50 proc. (vertinant atliekų kiekį) bent jau tokių namų ūkių atliekų medžiagų, kaip popierius, metalas, plastikas ir stiklas, ir galbūt kitos kilmės atliekų, jei šie atliekų srautai panašūs į namų ūkių atliekas.

Kol kas Europos Komisija dar nėra parengusi šios užduoties skaičiavimo metodikos, todėl nėra aišku, ar apskaičiuojant šios užduoties įgyvendinimą bus įtraukiamos ir pakuočių atliekos. Pakuočių atliekos nepatenka į atliekų sąrašo 20 grupę ir yra apskaitomos atskirai.

³ Nes tada už šias atliekas gali išduoti (parduoti) pakuočių gamintojams ir importuotojams pažymas apie šių atliekų panaudojimą/perdirbimą.

⁴ Savivaldybių ataskaitų duomenimis, 2008 m. buvo panaudota 132 tūkst. tonų komunalinių atliekų (apie 40 kg/gyv.).

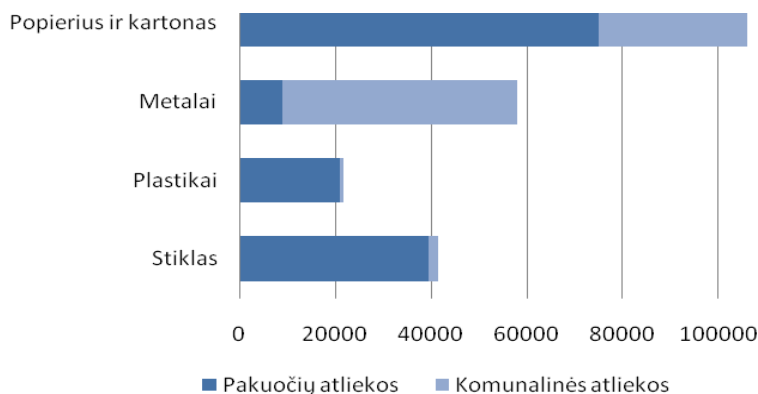
Pavyzdžiui, iš viso 2008 m. Lietuvoje buvo surinkta ir perdirbta (ar išvežta perdirbimui) apie 228 tūkst. tonų antrinių žaliavų (popieriaus/kartono, metalo, plastikų ir stiklo atliekų), iš kurių tik 36 proc. susidarė komunalinių atliekų sraute. Iš viso 2008 m. buvo surinkta ir perdirbta (ar išvežta perdirbimui) apie 83 tūkst. tonų antrinių žaliavų (popieriaus/kartono, metalo, plastikų ir stiklo atliekų) iš komunalinių atliekų srauto (59 proc. – metalai, 37 proc. – popieriaus ir kartono atliekos, 3 proc. – stiklo atliekos, 1 proc. – plastikų atliekos).

2 lentelėje pateikti duomenys apie antrinių žaliavų perdirbimą 2008 m. Jeigu skaičiuoti antrinių žaliavų perdirbimą nuo valstybinėje atliekų apskaitoje pateikto šių atliekų susidarymo, 2008 m. buvo perdirbta 95 proc. susidariusių antrinių žaliavų, tačiau įvertinus, kiek antrinių žaliavų lieka mišriose komunalinėse atliekose, 2008 m. buvo perdirbta tik 15 proc. susidariusių antrinių žaliavų.

2 lentelė. Antrinių žaliavų (be pakuočių atliekų) perdirbimas, lyginant su susidarančiu komunalinių atliekų kiekiu.

	Atskirai surinkta, t	Perdirbta, t	Perdirbta, proc. nuo susidarančio kiekio	Kiekis mišriose komunalinėse atliekose, t	Bendras antrinių žaliavų kiekis komunalinėse atliekose, t	Perdirbta, proc. nuo bendro susidarančio kiekio
Popierius/kartonas	32 000	31 000	97	150 000	182 000	17
Stiklas	3 300	2 000	61	100 000	103 300	2
Metalas	50 000	49 000	98	30 000	80 000	61
Plastikai	1 800	800	44	180 000	180 000	0
Viso:	87 100	82 800	95	460 000	545 300	15

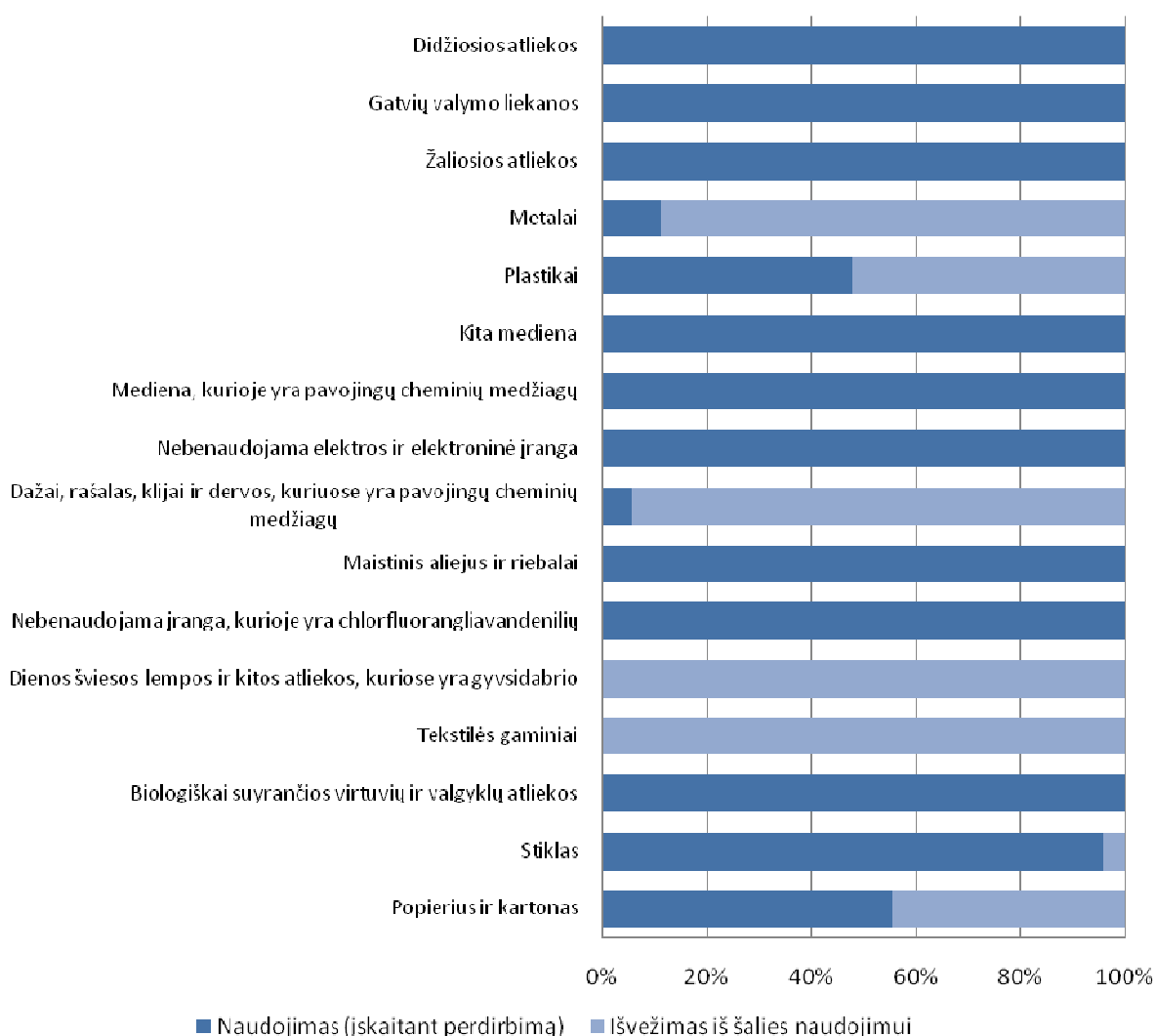
Kaip pavaizduota Pav. 9, didžiąją dalį perdirbamų antrinių žaliavų Lietuvoje sudaro pakuočių atliekos (ypač stiklo ir plastikų), todėl į komunalinių atliekų srautą įtraukus dalį pakuočių atliekų, antrinių žaliavų perdirbimas sudarytų didesnę dalį nuo susidarančio kiekio.

Pav. 9. Sutvarkytų antrinių žaliavų susidarymo šaltiniai (pakuočių ir komunalinės atliekos) 2008 m.

3 lentelė. Antrinių žaliavų (su pakuočių atliekomis) perdirbimas, lyginant su susidarančiu komunalinių atliekų kiekiu.

	Atskirai surinkta, t	Perdirbta, t	Perdirbta, proc. nuo susidarančio kiekio	Kiekis mišrioje komunalinėse atliekose, t	Bendras antrinių žaliavų kiekis komunalinėse atliekose, t	Perdirbta, proc. nuo bendro susidarančio kiekio
Popierius/kartonas	109 000	75 000	69	150 000	259 000	29
Stiklas	40 000	42 000	104	100 000	140 000	30
Metalas	24 000	22 000	91	30 000	54 000	41
Plastikai	60 000	58 000	97	180 000	240 000	24
Viso:	233 000	197 000	84	460 000	693 000	28

Pav. 10. Komunalinių atliekų naudojimas (perdirbimas) Lietuvoje ir išvežimas iš šalies 2008 m.

5.3.2 Biologiškai skaidžių atliekų šalinimas sąvartynuose

ES šalyse vertinama, kad biologiškai skaidžios atliekos komunalinėse atliekose sudaro 60-70 proc. Biologiškai skaidžioms atliekoms priskiriamos šios atliekos: popierius ir kartonas, maisto atliekos, aliejus, baldai, tekstilė, avalynė (žr. 4 lentelę).

4 lentelė. Tam tikrų atliekų „biologinio skaidumo“ laipsnis.

Nr.	Atliekos	„Biologinio skaidumo“ laipsnis
1.	Popierius ir kartonas	100%
2.	Maisto atliekos	100%
3.	Aliejus	100%
4.	Baldai	50%
5.	Tekstilė	50%
6.	Avalynė	50%

Šaltinis: ETC/RWM, *Environmental outlooks: municipal wastes in working paper 2007/1*, 2007: Copenhagen.

1 lentelėje buvo daroma prielaida, kad biologiškai skaidžios atliekos – tai biologinės (maisto ir žaliosios atliekos) ir popieriaus/kartono atliekos. Vertinama, kad 2008 m. sąvartynuose galėjo būti pašalinta apie 500-600 tūkst. tonų biologiškai skaidžių atliekų, tačiau tikslių duomenų apie pašalintus kiekius nėra.

5.4 Komunalinių atliekų susidarymo prognozės 2010-2020 m.

Susidarančių komunalinių atliekų kiekis 2010-2020 m. priklausys nuo daugelio veiksnių, bet ypač – nuo gyventojų skaičiaus kitimo ir ekonominio (vartojimo) augimo/mažėjimo.

Lietuvos ekonominių rodiklių projekcijos. Lietuvos banko 2009 m. lapkričio mėn. 5 d. duomenimis numatomas bendro vidaus produkto (BVP) mažėjimas: 2009 m. -15,2 proc., o 2010 m. -1,5 proc.

2009 m. rugsėjo mėn. Finansų ministerijos skelbiamais Lietuvos ekonominių rodiklių projekcijos duomenimis, numatomas 2009 m. -18,2 proc., 2010 m. -4,1 proc., 2011 m. 4,5 proc., 2012 m. 2,1 BVP mažėjimas/augimas bei vartojimo mažėjimas/augimas atitinkamai: -16,7 proc. (2009 m.), -14 proc. (2010 m.), 4,5 proc. (2011 m.), 0,7 proc. (2012 m.).

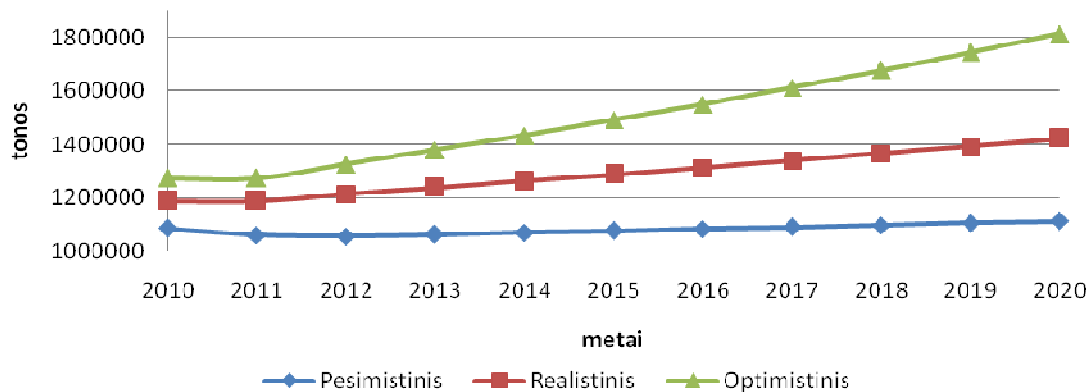
Gyventojų skaičiaus kitimo prognozės iki 2030 m. Statistikos departamentas prie LRV parengė leidinį „Lietuvos gyventojų skaičiaus prognozės 2005-2030 m.“, kuriame pateikiami trys gyventojų skaičiaus prognozių variantai, parengti remiantis numatytais ir priimtais tikėtinomis pagrindinių demografinių procesų (gimstamumo, mirtingumo ir migracijos) prielaidomis. Remiantis šiomis prielaidomis galima prognozuoti, kad gyventojų skaičius Lietuvoje ir toliau mažės. Tą įtakos mažesnis gimstamumas, emigracija. Prognozuojamu laikotarpiu (vidutinis variantas) gyventojų skaičius mažės ir 2030 m. Lietuvoje gyvens 3117,2 tūkst. žmonių, t.y. 10,6 procento mažiau negu 2001 m. Prognozuojama, kad Lietuvoje 2020 m. gyvens 3236,7 tūkst. žmonių. Eurostat skelbiamais vertinimais, Lietuvoje 2020 m. turėtų gyventi 3219,8 tūkst. žmonių.

Komunalinių atliekų susidarymo prognozės 2010-2020 m. Atsižvelgiant į pasaulinę ekonominę krizę, Finansų ministerijos ir Lietuvos banko prognozuojamas bendro vidaus produkto (BVP) bei vartojimo kitimo tendencijas, numatomi trys ekonominio augimo scenarijai, nuo kurių priklausys komunalinių atliekų susidarymas Lietuvoje:

- mažo ekonominio augimo („pesimistinis“) scenarijus: metinis susidarančių komunalinių atliekų kiekis 2009 m. mažės 13 proc., 2010 m. – 8 proc., 2011 m. – 2 proc., 2012 m. išliks stabilus, o likusiu planuojamu laikotarpiu – kasmet didės 1 proc., palyginus su praėjusiais metais;
- „realistinis“ scenarijus: metinis susidarančių komunalinių atliekų kiekis 2009 m. mažės 10 proc., 2010 m. – 3 proc., 2011 m. išliks stabilus, o likusiu planuojamu laikotarpiu – kasmet didės 2 proc., palyginus su praėjusiais metais;

- didelio ekonominio augimo („optimistinis“) scenarijus: metinis susidarančių komunalinių atliekų kiekis 2009 m. mažės 5 proc., 2010 m. – 1,5 proc., 2011 m. išliks stabilus, o likusiu planuojamu laikotarpiu – kasmet didės 4 proc., palyginus su praėjusiais metais.

Informacija apie prognozinčius komunalinių atliekų susidarymo kiekius 2010-2020 m. pagal skirtingus ekonominio augimo scenarijus pateikta Pav. 11.

Pav. 11. Prognoziniai komunalinių atliekų susidarymo kiekiai 2010-2020 m. pagal skirtingus ekonominio augimo scenarijus.

Komunalinių biologiškai skaidžių atliekų tvarkymo užduotys. Valstybiniame strateginiame atliekų tvarkymo plane nustatyta, kad biologiškai skaidžios atliekos turi būti tvarkomos tokiu būdu, kad sąvartynuose šalinamos komunalinės biologiškai skaidžios atliekos sudarytų:

- iki 2010 m. – ne daugiau kaip 75 proc. 2000 m. biologiškai skaidžių komunalinių atliekų;
- iki 2013 m. – ne daugiau kaip 50 proc. 2000 m. biologiškai skaidžių komunalinių atliekų;
- iki 2020 m. – ne daugiau kaip 35 proc. 2000 m. biologiškai skaidžių komunalinių atliekų.

Rengiant Valstybinio strateginio atliekų tvarkymo plano projektą, ekspertai vertino, kad Lietuvoje 2000 m. iš viso sąvartynuose buvo pašalinta apie 1 mln. 85 tūkst. tonų mišrių komunalinių atliekų. Jeigu biologiškai skaidžios atliekos mišriose komunalinėse atliekose 2000 m. sudarė 48 proc., tai yra 2000 m. sąvartynuose buvo pašalinta apie 510 tūkst. tonų komunalinių biologiškai skaidžių atliekų arba 146 kg vienam gyventojui. Remiantis šiais duomenimis, užduotys 2010 m., 2013 m. ir 2020 m. atitinkamai turi sudaryti ne daugiau kaip apie 358 tūkst., 257 tūkst. ir 180 tūkst. tonų sąvartynuose pašalintų komunalinių biologiškai skaidžių atliekų.

5 lentelėje pateikti ekspertiniai vertinimai apie komunalinių atliekų susidarymo prognozes pagal atskirus regionus ir galimus šalinti komunalinių biologiškai skaidžių atliekų kiekius. Aplinkos ministerija nėra nustačius, kiek tonų komunalinių biologiškai skaidžių atliekų galima šalinti kiekvienam regionui ar savivaldybei.

5 lentelė. Komunalinių biologiškai skaidžių atliekų šalinimo sąvartynuose mažinimo užduotys.

Nr.	Atliekų tvarkymo regionai pagal RATC	Savivaldybės	Gyventojų skaičius 2009 m. pr.*		Komunalinių atliekų kiekis 2008 m.**				Komunalinių atliekų kiekis 2010 m., t		Komunalinių atliekų kiekis 2013 m., t	
			Gyv.	proc.	Susidarė		Pašalinta, t	Pašalinta BSA (45 proc.), t	Susidarys (progozė)	Galima šalinti BSA	Susidarys (progozė)	Galima šalinti BSA
					t	proc.						
1.	Alytaus atliekų tvarkymo regionas	Alytaus m., Alytaus raj., Birštono, Druskininkų, Lazdijų raj., Prienų raj., Varėnos raj.	213.681	6	58.478	5	54.725	24.626	54.253	16.400	56.445	11.700
2.	Kauno atliekų tvarkymo regionas	Kauno m., Kauno raj., Jonavos raj., Kėdainių raj., Kaišiadorių raj., Raseinių raj.	632.014	19	269.351	21	222.078	99.935	249.891	75.200	259.986	54.000
3.	Klaipėdos atliekų tvarkymo regionas	Klaipėda m., Palangos, Neringos, Šilutės raj., Kretingos raj., Klaipėdos raj., Skuodo raj.	378.221	11	164.024	13	149.613	67.326	152.173	45.800	158.321	32.900
4.	Marijampolės atliekų tvarkymo regionas	Marijampolės, Vilkaviškio raj., Šakių raj., Kazlų Rūdos ir Kalvarijos raj.	179.886	5	77.824	6	71.183	32.032	72.201	21.700	75.118	15.600
5.	Panevėžio atliekų tvarkymo regionas	Panevėžio m., Panevėžio raj., Kupiškio raj., Biržų raj., Pasvalio raj., Rokiškio raj.	281.241	8	135.828	11	122.948	55.327	126.015	37.900	131.106	27.200
6.	Šiaulių atliekų tvarkymo regionas	Akmenės raj., Joniškio raj., Kelmės raj., Pakruojo raj., Radviliškio raj., Šiaulių raj. ir Šiaulių m.	346.098	10	121.745	9	117.997	53.099	112.949	34.000	117.512	24.400
7.	Tauragės atliekų	Tauragės raj., Jurbarko raj., Šilalės raj., Pagėgių	126.056	4	25.524	2	23.277	10.475	23.680	7.100	24.637	5.100

Nr.	Atliekų tvarkymo regionai pagal RATC	Savivaldybės	Gyventojų skaičius 2009 m. pr.*		Komunalinių atliekų kiekis 2008 m.**				Komunalinių atliekų kiekis 2010 m., t		Komunalinių atliekų kiekis 2013 m., t	
			Gyv.	proc.	Susidarė		Pašalinta, t	Pašalinta BSA (45 proc.), t	Susidarys (progozė)	Galima šalinti BSA	Susidarys (progozė)	Galima šalinti BSA
					t	proc.						
	tvarkymo regionas	raj.										
8.	Telšių atliekų tvarkymo regionas	Telšių raj., Mažeikių raj., Plungės raj., Rietavo raj.	172.438	5	51.032	4	47.916	21.562	47.345	14.300	49.258	10.200
9.	Utenos atliekų tvarkymo regionas	Anykščių raj., Ignalinos raj., Molėtų raj., Utenos, Zarasų raj., Visagino	170.422	5	57.164	4	36.939	16.623	53.034	16.000	55.177	11.500
10.	Vilniaus atliekų tvarkymo regionas	Elektrėnų, Šalčininkų raj., Širvintų raj., Švenčionių raj., Trakų raj., Ukmergės raj., Vilniaus m., Vilniaus raj.	849.815	25	320.930	25	292.377	131.570	297.743	89.600	309.772	64.400
11.	Lietuvos Respublika		3.349.872	100	1.281.900	100	1.139.053	512.574	1.189.284	358.000	1.237.332	257.000

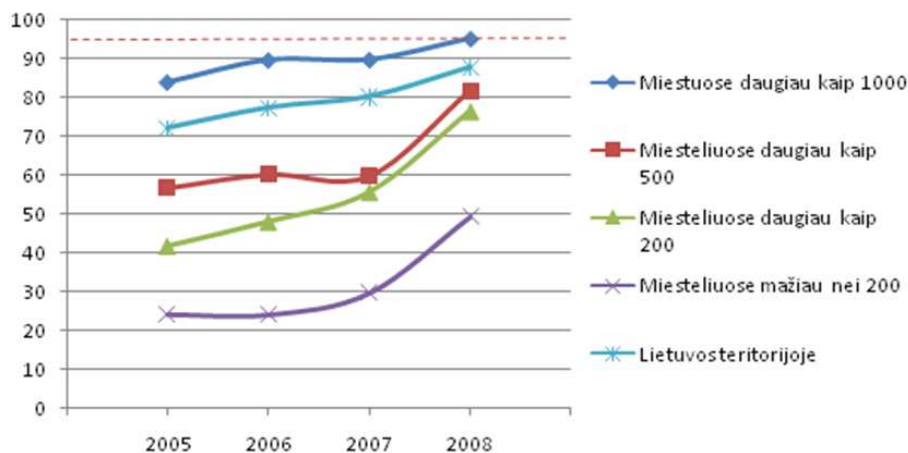
Šaltiniai: * Statistikos departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės; ** Savivaldybių ataskaitos Aplinkos ministerijos regionų aplinkos apsaugos departamentams.
BSA - biologiškai skaidžios atliekos; RATC – regioninis atliekų tvarkymo centras.

5.5 Esamos komunalinių atliekų surinkimo sistemos

Viešosios komunalinių atliekų tvarkymo paslaugos teikimas. Valstybiniame strateginiame atliekų tvarkymo plane nustatyta, kad savivaldybės, atsižvelgdamos į tai, kad komunalinių atliekų tvarkymo paslauga yra viešoji paslauga, iki 2009 m. turi užtikrinti, kad ji būtų visuotinė, geros kokybės, prieinama (įperkama) ir atitiktų aplinkos apsaugos, techninius-ekonominius ir visuomenės sveikatos saugos reikalavimus.

Visuotinumą principas laikomas užtikrintu, kai viešoji komunalinių atliekų tvarkymo paslauga teikiama ne mažiau kaip 95 proc. savivaldybės teritorijos asmenų, kuriems toje teritorijoje nuosavybės teise priklauso nekilnojamojo turto objektai (išskyrus žemės sklypus be pastatų), kurie kitu pagrindu teisėtai valdo ar naudoja šiuos objektus.

Savivaldybių duomenimis, 2008 m. 87,22 % gyventojų buvo teikiamos komunalinių atliekų tvarkymo paslaugos. Paslaugos prieinamumo miestų ir kaimų gyventojams skirtumai mažėja: miestuose su daugiau kaip 1000 gyventojų, paslaugą gauna apie 95 %, miesteliuose ir kaimuose su mažiau nei 200 gyventojų – 51 % gyventojų. 2008 m. miestuose su daugiau kaip 1000 gyventojų, paslauga buvo teikiama 90 %, o miesteliuose ir kaimuose su mažiau nei 200 gyventojų – vos 30 % gyventojų. Mažiausias paslaugos prieinamumas – apie 50 % yra Kupiškio r., Molėtų, Vilniaus r. savivaldybėse.

Pav. 12. Viešosios komunalinių atliekų tvarkymo paslaugos teikimo gyventojams plėtra 2005-2008 m., proc.

2005-2008 m. laikotarpiu gana ženkliai išaugo komunalinių atliekų tvarkymo paslaugos teikimas, ypač Alytaus ir Šiaulių regionuose, kur, įvedus rinkliavą, ši paslauga gana tolygiai teikiama visoje teritorijoje, netgi miesteliuose, kuriuose gyvena mažiau nei 200 gyventojų.

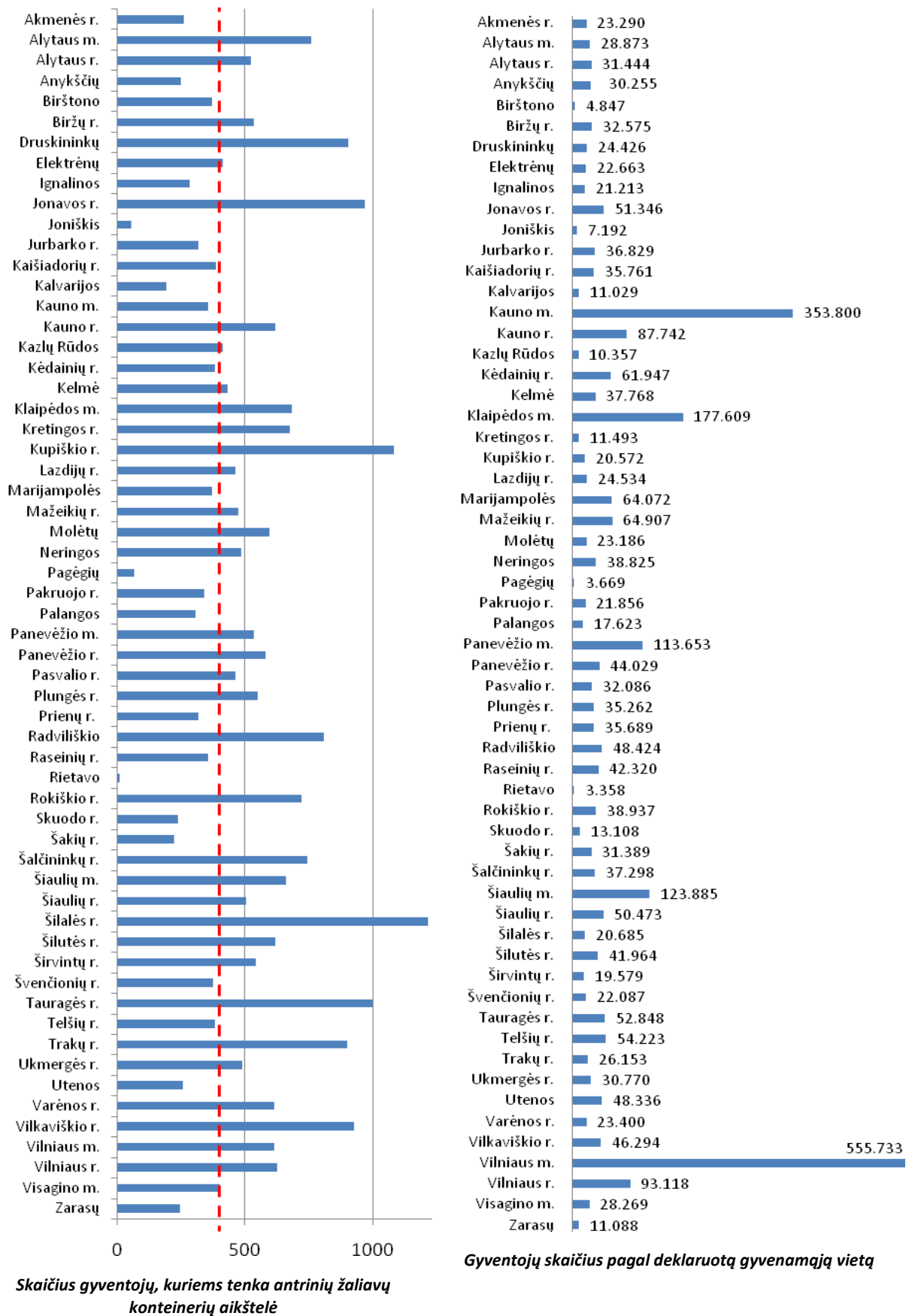
6 lentelė. Viešosios komunalinių atliekų tvarkymo paslaugos teikimas gyventojams 2008 m., proc.

	Miestuose daugiau kaip 1000	Miesteliuose daugiau kaip 500	Miesteliuose daugiau kaip 200	Miesteliuose mažiau nei 200	Visoje teritorijoje
ALYTAUS RAAD (7 savivaldybės)	96,54	95,55	84,69	75,39	93,27
KAUNO RAAD (7 savivaldybės)	98,04	79,17	79,2	66,61	93,71
KLAIPĖDOS RAAD (10 savivaldybių)	88,86	86,32	73,67	20,2	78,98
MARIJAMPOLĖS RAAD (5 savivaldybės)	83,62	77,39	75,17	48,39	75,08
PANEVĖŽIO RAAD (6 savivaldybės)	90,19	67,6	65,99	42,16	78,95
ŠIAULIŲ RAAD (11 savivaldybių)	98,85	93,15	94,49	85,69	96,29
UTENOS RAAD (6 savivaldybės)	95,54	76,89	67,9	29,41	73,41
VILNIAUS RAAD (8 savivaldybės)	96,69	71,35	64,91	39,48	90,17
VISO LIETUVOJE	95,21	81,67	76,44	49,44	87,81

Komunalinių atliekų surinkimo būdai. Savivaldybių duomenimis, 2008 m. 85,3 % komunalinių atliekų buvo surenkama konteneriais, 7,4 % – apvažiavimo būdu, 0,9 % – didelių gabaritų atliekų surinkimo aikštelėse. Virš 6 % atliekų surenkama komunalinių atliekų tvarkymo sistemas papildančiose sistemose (daugiausia – elektros ir elektroninės įrangos atliekų).

Antrinių žaliavų rūšiavimo galimybės ir priemonės. *Valstybiniame strateginiame atliekų tvarkymo plane* nustatyta, kokios komunalinių atliekų turėtojams turi būti užtikrinamos antrinių žaliavų (popieriaus ir kartono, stiklo, plastiko, metalo) rūšiavimo galimybės ir priemonės.

Informacija apie kontenerių aikštelių, skirtų antrinėms žaliavoms surinkti, skaičius savivaldybėse pateikta Pav. 13. Lietuvoje viena antrinių žaliavų surinkimo aikštelė vidutiniškai tenka 456 gyventojų.

Pav. 13. Konteinerių aikštelių, skirtų antrinėms žaliavoms surinkti, skaičius savivaldybėse 2009 m. pr.

Antrinių žaliavų rūšiavimo konteinerių aptarnavimo paslaugų teikimas savivaldybėse dažniausiai yra įtraukiamas į bendrą komunalinių atliekų tvarkymo paslaugą, nėra skelbiami atskiri antrinių žaliavų (ar pakuočių atliekų) surinkimo konkursai. Įvedus rinkliavą, paprastai atliekų vežėjams yra mokama už į regioninį sąvartyną atvežtą atliekų kiekį, išskyrus Telšių regioną, kur tokia pati kaina yra sumokama ir antrinių žaliavų surinkimą. Savivaldybėse labai skiriasi šių konteinerių aptarnavimo dažnumas.

Didelių gabaritų atliekų surinkimo aikštelių įrengimas. *Valstybiniame strateginiame atliekų tvarkymo plane* nustatyta, kad iki 2009 m. savivaldybės turi užtikrinti, kad būtų įrengta ne mažiau kaip viena didelių gabaritų atliekų (baldų, statybos ir griovimo, EEĮ atliekų, naudotų padangų, pavojingų buitinių atliekų, antrinių žaliavų, biologiškai skaidžių atliekų) surinkimo aikštelė 50 tūkst. gyventojų, tačiau ne mažiau kaip viena tokia aikštelė savivaldybės teritorijoje, taip pat šios atliekos surenkamos ir kitokiais būdais (pvz., apvažiuojant turėtojus). Be to, *Valstybiniame strateginiame atliekų tvarkymo plane* reikalaujama, kad didžiųjų miestų savivaldybių (Alytaus, Klaipėdos, Kauno, Marijampolės, Panevėžio, Šiaulių, Vilniaus) gyventojams atstumas iki tokių aikštelių turėtų būti ne daugiau kaip 5 km, o kitų savivaldybių gyventojams – ne daugiau kaip 10 km.

2009 m. pradžioje Lietuvoje veikė 40 didelių gabaritų atliekų surinkimo aikštelių 28 savivaldybėse ir 144 atliekų priėmimo punktai (žr. 7 lentelę). Planuojamų įrengti didelių gabaritų atliekų surinkimo aikštelių skaičius – 65, atliekų priėmimo punktų – 7. Dauguma didelių gabaritų atliekų surinkimo aikštelių įrengta ES lėšomis.

7 lentelė. Didelių gabaritų atliekų surinkimo aikštelių.

Eil. Nr.	Savivaldybė	Didelių gabaritų atliekų surinkimo aikštelių adresai
1.	Alytaus m.	Alovės g. 6B, Alytus
2.	Alytaus r.	Takniškių km., Alytaus raj.
3.	Anykščių r.	Vairuotojų g. 18, Anykščiai
4.	Druskininkų	Gardino g. 100-102, Druskininkai Švendubrės k., Druskininkų sav. S/B „Dainava“ Neravų k., Druskininkų sav. Grūto k., Viečiūnų sen., Druskininkų sav. Latežerio k., Viečiūnų sen., Druskininkų sav. Viečiūnų k., Viečiūnų sen., Druskininkų sav. Neravų k., Viečiūnų sen., Druskininkų sav.
5.	Elektrėnų	Kazokiškių regioninis sąvartynas
6.	Ignalinos r.	Švenčionių g. 31, Ignalina
7.	Jurbarko r.	Statybininkų g. 4A Jurbarkas
8.	Kauno m.	Ašigalio g. 20 Julijanavos g. 1a
9.	Kėdainių r.	Zabieliškio k., Pelėdnagių sen.
10.	Kelmės	Raseinių g., Kelmė Kražių SAPP, Adampolės k., Kražių sen. Tytuvėnų SAPP, Kuršų k., Tytuvėnų apylinkių sen. Užvenčio SAPP, Maironio g., Užventis
11.	Klaipėdos m.	Budelkiemio g. 10, Klaipėda
12.	Lazdijų r.	Gėlyno 12, Lazdijai
13.	Marijampolės	Marijampolė, Vasaros g. 16 Marijampolės sen., Panausupio k.
14.	Mažeikių r.	Algirdo g. 40c, Mažeikiai

Eil. Nr.	Savivaldybė	Didelių gabaritų atliekų surinkimo aikštelių adresai
15.	Molėtų	Molėtai, Vilniaus gatvė Nr. 104A
16.	Pagėgių r.	Jankaus g. 37 Pagėgiai
17.	Panevėžio m.	Pilėnų g. 43, Panevėžys
18.	Plungės r.	Lentpjūvės g. 8, Plungė
19.	Prienų r.	Pramonės g.3, Prienai
20.	Rokiškio r.	Nepriklausomybės a. 12a, Rokiškis
21.	Šiaulių m.	Kairių didelio gabarito atliekų surinkimo aikštelė
22.	Šilalės r.	Vingininkų k. Šilalės rajonas
23.	Tauragės r.	Paberžių g.14 A, Tauragė
24.	Utenos	Rašės g. 4, LT - 28197 Utena Mockėnų k., Utenos sen., Utenos r.
25.	Varėnos r.	Geležinkelio g.65, Varėna
26.	Vilniaus m.	Vilnius, Gariūnų g. 71
27.	Visagino	Karlių k., Visagino sav.
28.	Zarasų r.	Zarasai, Statybininkų g.11

Komunalinių atliekų surinkimo paslaugas teikiančios įmonės. 2009 m. pr. Lietuvoje veikė 104 komunalinių atliekų surinkimo paslaugas teikiančios įmonės.

2009 m. pr. Lietuvos savivaldybėse veikė 47 komunalinių atliekų tvarkymo sistemas papildančios sistemos 22 savivaldybių teritorijose. Daugiausia šių sistemų sukurta elektros ir elektroninės įrangos atliekoms rinkti.

5.6 Pagrindiniai komunalinių atliekų naudojimo ir šalinimo įrenginiai

8 lentelėje pateikta informacija apie antrinių žaliavų konvejerines rūšiavimo linijas eksploatuojančias įmones. Kitos įmonės, surenkančios antrines žaliavas, rūšiuoja surinktas atliekas rankiniu būdu ir presuoja.

8 lentelė. Antrinių žaliavų konvejerines rūšiavimo linijas eksploatuojančios įmonės.

Eil. Nr.	Įmonės pavadinimas	Rūšiuojamos atliekos
Šiaulių regionas		
1.	UAB „Specializuotas transportas“	Popierius/kartonas, plastikai
Klaipėdos regionas		
2.	UAB „Cleanaway Klaipėda“	Popierius/kartonas, plastikai
3.	UAB „Specialus autotransportas“	Popierius/kartonas, plastikai
4.	UAB „Švaros diena“	Popierius/kartonas, plastikai
Marijampolės regionas		
5.	UAB „Marijampolės švara“	Popierius/kartonas, plastikai

Eil. Nr.	Įmonės pavadinimas	Rūšiuojamos atliekos
Vilniaus regionas		
6.	UAB „Ecoservice“	Popierius/kartonas, plastikai
7.	UAB „VSA Vilnius“	Popierius/kartonas, plastikai
8.	UAB „Švarus miestas“	Popierius/kartonas, plastikai
9.	UAB „Ekobazė“	Popierius/kartonas
Telšių regionas		
10.	UAB „Valda“	Popierius/kartonas, plastikai
Kauno regionas		
11.	UAB „Policiklas“/UAB „Dzūtra“	Popierius/kartonas, plastikai
12.	UAB „Kauno švara“	Popierius/kartonas, plastikai
13.	UAB „Supermontes“	Stiklas
14.	UAB „Kauno stiklas“	Stiklas
Panevėžio regionas		
14.	UAB „Antraža“	Stiklas
15.	UAB „Panevėžio specialus autotransportas“	Popierius/kartonas, plastikai
16.	UAB „Panevėžio regiono atliekų tvarkymo centras“	Popierius/kartonas, plastikai

9 lentelėje pateikta informacija apie regioninius nepavojingų atliekų sąvartynus, kuriuose šalinamos komunalinės atliekos.

9 lentelė. Regioniniai nepavojingų atliekų sąvartynai.

Eil. Nr.	Įrenginio pavadinimas	Įrenginio adresas
1.	Alytaus regioninis sąvartynas	Takniškių k., Alovės sen., Alytaus r.
2.	Leikiškės regioninis sąvartynas	Leikiškės k., Tauragės r.
3.	Šiaulių regioninis sąvartynas	Aukštrakių k., Šiaulių kaimiškoji sen., Šiaulių r.
4.	Klaipėdos regioninis sąvartynas	Dumpių k., Klaipėdos r.
5.	Marijampolės apskrities regioninis sąvartynas	Panausupio k., Marijampolės sen., Marijampolės r.
6.	Vilniaus apskrities regioninis sąvartynas	Kazokiškių k., Kazokiškių sen., Elektrėnų r.
7.	Telšių regioninis sąvartynas	Jėrubaičių k., Plungės r.
8.	Utenos regioninis sąvartynas	Mockėnų k., Utenos r.

Eil. Nr.	Įrenginio pavadinimas	Įrenginio adresas
9.	Lapių regioninis sąvartynas	Lepšiškių k., Lapių sen., Kauno r.
10.	Zabališkio regioninis sąvartynas	Zabališkio k., Pelėdnagių sen., Kėdainių r.
11.	Panevėžio regioninis sąvartynas	Dvarininkų k., Miežiškių sen., Panevėžio r.

5.7 Komunalinių atliekų tvarkymo būklės vertinimas

Komunalinių atliekų tvarkymo SSGG (stiprybių, silpnybių, galimybių ir grėsmių) analizė

Stiprybės:

- Viešosios komunalinių atliekų tvarkymo paslaugos prieinamumo miestų ir kaimų gyventojams skirtumai mažėja, ypač tose savivaldybėse, kuriose įvesta rinkliava;
- Nuo 2009 m. visos komunalinės atliekos šalinamos ES reikalavimus atitinkančiuose sąvartynuose, todėl sumažėjo aplinkos tarša;
- Regioniniuose atliekų sąvartynuose atliekos sveriamos, todėl tikslėja atliekų apskaita; galima geriau kontroliuoti į sąvartynus priimamas atliekas;
- Sukurtas gana platus antrinių žaliavų (konteinerinių aikštelių) surinkimo infrastruktūros tinklas: Lietuvoje viena antrinių žaliavų surinkimo aikštelė vidutiniškai tenka 456 gyventojų;
- Pradėtas atskiras žaliųjų atliekų surinkimas, kuriama infrastruktūra žaliųjų atliekų kompostavimui;
- Kuriamas didžiųjų atliekų surinkimo aikštelių tinklas; auga šių atliekų atskiras surinkimas;
- Savivaldybėse, kuriose įvesta rinkliava už komunalinių atliekų tvarkymą, išaugo politikų susidomėjimas šia sritimi.

Silpnybės:

- Komunalinių atliekų šalinimas sąvartynuose vis dar išlieka pigiausiu atliekų tvarkymo būdu, todėl net 91 proc. komunalinių atliekų buvo pašalinta sąvartyne;
- Pirminis atliekų rūšiavimas silpnai išvystytas (visuomenės apklausų duomenimis, atliekas rūšiuoja tik apie 20 proc. gyventojų);
- Prastai išvystytas atskiras pavojingų buityje susidarančių atliekų surinkimas;
- Silpnas atliekų tvarkymo planavimas savivaldybių ir regioniniame lygmenyse; trūksta kompetencijos biologiškai skaidžių atliekų tvarkymo klausimais;
- Daugumoje savivaldybių komunalinių atliekų tvarkymas nėra prioritetas; savivaldybėse trūksta kvalifikuotų, atsakingų už sektorių darbuotojų, dažnai atliekamos funkcijos gretinamos prie kitų sektorių;
- Daugumoje savivaldybių nėra nuolatinės komunalinių atliekų tvarkymo sistemos priežiūros, silpnai vykdoma paslaugų kokybės priežiūra ir kontrolė;
- Savivaldybių politikai nepakankamai motyvuoti skatinti investicijas į atliekų tvarkymo infrastruktūrą, siekiant sumažinti komunalinių biologiškai skaidžių atliekų patekimą į sąvartyną, nes tai didintų komunalinių atliekų tvarkymo kainą ir nėra politiškai patrauklu; sprendimai dėl komunalinių atliekų tvarkymo sistemos plėtros nepriimami, kol nėra aišku, kiek paramos naujos infrastruktūros sukūrimui galima tikėtis iš ES fondų.

Galimybės:

- Lietuva gali dalyvauti įvairiose Europos Sąjungos finansuojamose programose ir gauti finansavimą atliekomis tvarkyti;
- Gamintojo atsakomybės principo diegimo sustiprinimas leistų sumažinti komunalinių atliekų tvarkymo kaštus ir padidinti atskirą komunalinių atliekų surinkimą;
- Auga visuomenės ekologinis sąmoningumas ir noras prisidėti prie aplinkos gerinimo, rūšiuoti atliekas.

Grėsmės:

- Artimiausiu metu nesukūrus efektyvios komunalinių atliekų tvarkymo sistemos, Lietuva gali neįvykdyti Europos Sąjungos nustatytų atliekų tvarkymo užduočių;
- Savivaldybėms skiriant nepakankamą dėmesį komunalinių atliekų tvarkymui ir neužtikrinant tinkamos kontrolės, viešosios komunalinių atliekų tvarkymo paslaugos kaina ir kokybė gali būti nepriimtina vartotojui;
- Ekonominio nuosmukio sąlygomis sunku pritraukti privatų kapitalą į komunalinių atliekų infrastruktūros plėtros projektus; viešojo sektoriaus finansavimo galimybės labai ribotos.

6 Pasiūlymai Valstybinio strateginio atliekų tvarkymo plano pakeitimo projektui

Atsižvelgiant į atliekų tvarkymo būklę ir identifikuotas pagrindines atliekų tvarkymo problemas bei perkeltas Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2008/98/EB dėl atliekų reikalavimus, parengti ir ataskaitos priede pateikti pasiūlymai *Valstybinio strateginio atliekų tvarkymo plano* pakeitimo projektui ir įgyvendinimo 2010-2013 metų priemonėms. Šiame skyriuje pateiktas šių pasiūlymų aprašymas.

Atliekų tvarkymo užduotys. *Valstybinio strateginio atliekų tvarkymo plano* pakeitimo projekte turi būti perkeltos naujos Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2008/98/EB dėl atliekų užduotys:

- „98.5. Siekiant įvykdyti Lietuvos Respublikai nustatytas komunalinių atliekų tvarkymo užduotis ir užtikrinti šio Plano įgyvendinimo tęstinumą, tvirtinamame vėlesnių metų Valstybiniame strateginiame atliekų tvarkymo plane turi būti nustatyta, kad iki 2020 m. būtų paruošta pakartotinai naudoti ir perdirbti mažiausiai 50 procentų bent jau tokių komunalinių atliekų (įskaitant pakuočių atliekas), kaip popierius ir kartonas, metalas, plastikas ir stiklas.
- 126¹. Siekiant įvykdyti Lietuvos Respublikai nustatytas statybinių atliekų tvarkymo užduotis ir užtikrinti šio Plano įgyvendinimo tęstinumą, tvirtinamame vėlesnių metų Valstybiniame strateginiame atliekų tvarkymo plane turi būti nustatyta, kad iki 2020 m. būtų paruošta pakartotinai naudoti, perdirbti ir kitaip naudoti, įskaitant užpildymo operacijas, naudojant atliekas vietoj kitų medžiagų, mažiausiai 70 procentų nepavojingų statybinių atliekų, išskyrus atliekų sąrašo 17 05 04 kategorijoje nurodytas natūraliai susidaranti medžiagos.“

Nustatant antrinių žaliavų perdirbimo užduotis Lietuvai, rekomenduojama apimti ne tik buityje susidaranti, bet visas komunalines atliekas, nes apskaitoje sudėtinga atskirti šiuos srautus. Be to, jeigu Europos Komisija pateiks išaiškinimus, kad ši atliekų tvarkymo užduotis gali būti skaičiuojama ir apimant pakuočių atliekas, rekomenduojama į skaičiavimus įtraukti ir šį atliekų srautą (žr. skaičiavimus, pateiktus 5.3.1 skyriuje).

Pasiūlymai Valstybinio strateginio atliekų tvarkymo plano priemonių planui 2010-2013 m. Įgyvendinant Europos Sąjungos direktyvų užduotis, pagrindinis ilgalaikis atliekų tvarkymo uždavinys – didinti atliekų perdirbimą ir vykdyti šias atliekų tvarkymo užduotis:

- iki 2020 m. paruošti pakartotinai naudoti ir perdirbti *mažiausiai 50 procentų bent jau tokių komunalinių atliekų (įskaitant pakuočių atliekas), kaip popierius ir kartonas, metalas, plastikas ir stiklas (Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2008/98/EB dėl atliekų)*⁵;
- tvarkyti biologiškai skaidžias atliekas tokiu būdu, kad sąvartynuose šalinamos komunalinės biologiškai skaidžios atliekos 2020 m. sudarytų ne daugiau kaip 35 proc. 2000 m. biologiškai skaidžių komunalinių atliekų (*Valstybinis strateginis atliekų tvarkymo planas (Žin., 2007, Nr. 122-5003)*).

Valstybinio strateginio atliekų tvarkymo plano priemonių plano laikotarpiu – jau 2010-2013 m. – Lietuva privalo užtikrinti šias Europos Sąjungos direktyvų atliekų tvarkymo užduotis:

⁵ □ Pastaba: Europos Parlamento ir Tarybos direktyvoje 2008/98/EB dėl atliekų ši užduotis formuluojama taip: „iki 2020 m. paruošti pakartotinai naudoti ir perdirbti 50 proc. bent jau tokių namų ūkių atliekų medžiagų, kaip popierius, metalas, plastikas ir stiklas“.

- iki 2012 m. pabaigos būtų sudarytos organizacinės ir (ar) techninės sąlygos kasmet surinkti ir perdirbti (išvežti/eksportuoti perdirbti) ne mažiau kaip 55 proc., pakuočių atliekų, skaičiuojant pagal išleistą į vidaus rinką pakuočių kiekį, atitinkamai pagal šias pakuočių medžiagas:
 - stiklinių – ne mažiau kaip 60 proc.;
 - popierinių ir kartoninių – ne mažiau kaip 60 proc.;
 - plastikinių – ne mažiau kaip 22,5 proc., skaičiuojant tik medžiagą, kuri vėl perdirbama į plastikus;
 - metalinių – ne mažiau kaip 50 proc.;
 - medinių – ne mažiau kaip 15 proc.;
- iki 2012 m. pabaigos būtų sudarytos organizacinės ir (ar) techninės sąlygos kasmet surinkti ir panaudoti ne mažiau kaip 60 procentų pakuočių atliekų, skaičiuojant pagal išleistą į vidaus rinką pakuočių kiekį;
- Biologiškai skaidžių atliekų tvarkymas turi užtikrinti, kad sąvartynuose šalinamos komunalinės biologiškai skaidžios atliekos sudarytų:
 - iki 2010 m. – ne daugiau kaip 75 proc. 2000 m. biologiškai skaidžių komunalinių atliekų;
 - iki 2013 m. – ne daugiau kaip 50 proc. 2000 m. biologiškai skaidžių komunalinių atliekų.

Dėl šių priežasčių, pagrindinis dėmesys likusiu *Valstybinio strateginio atliekų tvarkymo plano* planavimo laikotarpiu (2010-2013 m.) turi būti atliekų iš komunalinių atliekų, ypač – biologiškai skaidžių ir pakuočių atliekų, srauto tvarkymui.

1-AS ATLIEKŲ TVARKYMO TIKSLAS: SKATINTI ATLIEKŲ PREVENCIJĄ, PERDIRBIMĄ IR KITOKĮ NAUDOJIMĄ

1.1. uždavinys. Tobulinti ekonominį ir teisinį mechanizmą, skatinantį atliekas perdirbti ar kitaip naudoti, kad kuo mažiau jų būtų šalinama

Įgyvendinant *Valstybinio strateginio atliekų tvarkymo plano* priemonių plano 1.1.1 priemonę, numatyta parengti projektus teisės aktų, skatinančių atliekų perdirbimą ir kitokį naudojimą.

Mokestis už atliekų šalinimą sąvartyne. Kadangi šiuo metu Lietuvoje šalinimas sąvartyne yra pigiausias atliekų tvarkymo būdas, todėl būtina sukurti ekonominį mechanizmą, užtikrinantį, kad atliekų perdirbimas ir kitoks naudojimas būtų ekonomiškai konkurencingi atliekų tvarkymo būdai, lyginant su šalinimu. Šiuo tikslu turi būti praplėsta *Mokesčio už aplinkos teršimą įstatyme* nustatyta apmokestinimo bazė ir nustatytas mokestis už atliekų šalinimą sąvartyne. Ateityje šią apmokestinimo bazę bus galima papildyti ir mokesčiu už atliekų deginimą. ES šalyse mokestis už atliekų šalinimą sąvartyne arba atliekų deginimą kaip ekonominė priemonė, skatinanti komunalinių atliekų perdirbimą ir naudojimą, taikoma gana plačiai (pvz., Prancūzijoje, Švedijoje, Jungtinėje Karalystėje, Estijoje). 2005 m. sąvartyno mokestis buvo taikomas 15 ES šalių ir svyravo nuo 15 EUR Suomijoje iki 79 EUR Nyderlanduose. Jungtinėje Karalystėje kartu su sąvartyno mokesčiu, naudojama ir kita priemonė – apyvartiniai leidimai šalinti atliekas sąvartyne (angl., *Landfill Allowance Trading Scheme (LATS)*). Abiejų šių priemonių taikymas padėjo šaliai gana ženkliai padidinti komunalinių atliekų perdirbimo apimtį.

Vadovaujantis užsienio šalių patirtimi, apmokestinant atliekų šalinimą sąvartyne, svarstyti tokie aspektai:

- Apmokestinimo bazė: komunalinės ar visos atliekos;

- *Mokesčio dydis*: dydis gali būti susietas tik su aplinkosaugine atliekų šalinimo sąvartyne žala arba nustatomas toks, kad skatintų atliekas tvarkyti kitais nei būdais, nei šalinimas;
- *Mokesčio dydžių diferenciacija*: gali būti nustatyti skirtingi mokesčiai komunalinėms atliekoms, inertinėms medžiagoms, pramonės atliekoms;
- *Mokesčio taikymo išimtys*: pvz., privatiems pramoninių atliekų sąvartynų operatoriams, inertinėms atliekoms, po mechaninio biologinio apdorojimo likusioms stabilizuotoms atliekoms, atitinkančioms nustatytus stabilumo kriterijus.

Kuriant apmokestinimo už atliekų šalinimą sąvartyne sistemą, turi būti nustatyta ir kaip surinktos lėšos bus panaudotos, todėl *Atliekų tvarkymo įstatyme* būtina numatyti nuostatas dėl surinktų lėšų panaudojimo, numatant finansinę paramą atliekų parengimo pakartotiniam naudojimui ir perdirbimo projektams, visuomenės švietimui. Kitose ES šalyse surinktos sąvartynų mokesčio lėšos naudojamos šiems tikslams:

- Atliekų tvarkymo technologijoms vystyti ir diegti;
- Atliekų tvarkymo projektų finansinėms garantijoms;
- Subsidijoms savivaldybių projektams, siekiantiems paskatinti atliekų rūšiavimą;
- Senų sąvartynų uždarymui.

Būtina pastebėti, kad vien tik sąvartyno mokestis neužtikrins komunalinių biologiškai skaidžių atliekų pateikimo į sąvartynus sumažinimą iki ES nustatytų rodiklių, todėl būtina kompleksiskai taikyti ir kitas teises, ekonomines ir kitas priemones.

Užstatas už vienkartinio naudojimo gėrimų pakuotę. UAB „Ekokonsultacijos“ 2009 m. rugpjūčio – lapkričio mėn. atliko užsakomąjį darbą „Privalomojo užstato nustatymo vienkartinėms gėrimų pakuotėms analizė“, kuriuo rekomenduojama praplėsti dabartinę pakartotinio naudojimo stiklinių butelių užstato sistemą ir įtraukti vienkartinio naudojimo gėrimų pakuotę. Užstato vienkartinio naudojimo gėrimų pakuotėms įvedimas leistų pilnai įgyvendinti gamintojo atsakomybės principą ir per palyginti trumpą laiką padidinti gėrimų pakuočių (ypač PET ir stiklo) atliekų atskirą surinkimą bei perdirbimą. Lietuvoje yra palankios sąlygos užstato įvedimui:

- jau veikia pakartotinio naudojimo pakuočių užstato sistema;
- vartotojų palankus požiūris į užstato sistemą;
- tankus mažmeninės prekybos tinklas;
- nedaug dalyvių (gamintojų / importuotojų ir pardavėjų) rinkoje.

Užstato taikymas vienkartinėms gėrimų pakuotėms pareikalaus tik dalinio šiuo metu galiojančių teisės aktų pakeitimo:

- Pakuočių ir pakuočių atliekų tvarkymo įstatymo (Žin., 2001, Nr. 85-2968);
- Pakuočių ir pakuočių atliekų tvarkymo taisyklių (Žin., 2002, Nr. 81-3503);
- Mokesčio už aplinkos teršimą įstatymo (Žin., 1999, Nr. 47-1469);
- Pakuočių, už kurias privaloma imti užstatą, sąrašo, užstato dydžio ir užstato sistemos įgyvendinimo tvarkos (Žin., 2002, Nr. 95-4120);
- Gaminių ir (ar) pakuočių atliekų tvarkymo organizavimo licencijavimo taisyklių (Žin., 2006, Nr. 5-144).

Siūloma priemonė:

1.1.1. Parengti projektus teisės aktų, skatinančių atliekų perdirbimą ir kitokį naudojimą atsižvelgiant į antrinių žaliavų paklausos kitimo tendencijas – papildyti Atliekų tvarkymo įstatymą ir Mokesčio už aplinkos teršimą įstatymą, įvedant mokesť už atliekų šalinimą sąvartyne bei numatant surinktų lėšų panaudojimo tvarką; išplėsti užstato sistemą, įtraukiant vienkartinio naudojimo gėrimų pakuotę.

1.2. uždavinys. Skatinti atliekų prevenciją

Direktyvos 2008/98/EB 29 str. nustatytas reikalavimas ne vėliau kaip 2013 m. gruodžio 12 d. parengti valstybines atliekų prevencijos programas, nustatant atliekų prevencijos tikslus ir priemones, tinkamus konkrečius atliekų prevencijos priemonių kokybinius ar kiekybinius kriterijus, kurie patvirtinami siekiant stebėti ir vertinti pagal tas priemones daromą pažangą, gali nustatyti konkrečius kokybės ar kiekybės tikslus ir rodiklius, skirtus tam pačiam tikslui. Tokią priemonę būtina įtraukti į Valstybinį strateginį atliekų tvarkymo planą.

Siūloma priemonė:

1.2.4. Parengti Atliekų prevencijos programą.

2-AS ATLIEKŲ TVARKYMO TIKSLAS: SKATINTI GAMINTOJŲ IR IMPORTUOTOJŲ BENDRADARBIAVIMĄ VYKDANT ATLIEKŲ TVARKYMO UŽDUOTIS**2.1. uždavinys. Sudaryti sąlygas stiprinti gamintojų ir importuotojų organizacijas**

Pastaba dėl priemonės įgyvendinimo. Nors šioje ataskaitoje nėra siūlomos papildomos priemonės Valstybinio strateginio atliekų tvarkymo plano priemonių planui, tačiau būtina pabrėžti, kad gamintojo atsakomybės principo įgyvendinimas išlieka pagrindine priemone, kuri leistų pasiekti atliekų prevencijos ir perdirbimo tikslus. Aplinkos ministerija šios ataskaitos rengimo metu jau buvo parengusi teisės aktų projektų paketą, kuriuo siekiama, pritaikius kitų Europos Sąjungos šalių patirtį, stiprinti gamintojų ir importuotojų organizacijų vaidmenį ir užtikrinti efektyvių atliekų tvarkymo sistemų (apimančių ir komunalines atliekas) sukūrimą.

3-AS ATLIEKŲ TVARKYMO TIKSLAS: UŽTIKRINTI ATLIEKŲ TVARKYMO REIKALAVIMŲ IR UŽDUOČIŲ VYKDYMO KONTROLĘ IR STEBĖSENĄ**3.2. uždavinys. Užtikrinti savivaldybių atskaitomybę ir atsakomybę už užduočių komunalinių atliekų tvarkymo srityje vykdymą**

Nors Valstybiniame strateginiame atliekų tvarkymo plane savivaldybėms nustatytos komunalinių atliekų tvarkymo užduotys, tačiau iki šiol nėra nustatytos tvarkos kaip savivaldybės atsiskaitys už biologiškai skaidžių atliekų tvarkymo užduotis (ar kiekviena savivaldybė, ar regiono mastu; ar reikia atlikti mišrių komunalinių atliekų sudėties tyrimus) ir komunalinių atliekų perdirbimo užduotis (ar apskaičiuojant komunalinių atliekų perdirbimo kiekius turi būti įtraukiamos, pvz., pakuočių atliekos iš prekybos centrų).

Rekomenduojame Aplinkos ministerijai nustatyti regionines komunalinių biologiškai skaidžių atliekų šalinimo sąvartynuose užduotis, įvardindama kiek kiekviename regione galima pašalinti komunalinių biologiškai skaidžių atliekų 2010 ir 2013 m. ir parengti atsiskaitymo už užduočių vykdymą tvarką. 10 lentelėje pateikti pasiūlymai dėl regioninių užduočių nustatymo.

10 lentelė. Siūlomos regioninės komunalinių biologiškai skaidžių atliekų šalinimo sąvartynuose užduotys 2010-2013 m.

Eil. Nr.	Regioniniai sąvartynai	Savivaldybės, kurių atliekos šalinamos regiono sąvartyne	Galima šalinti BSA*	
			2010 m.	2013 m.
1.	Alytaus regiono atliekų sąvartynas	Alytaus m., Alytaus raj., Birštono, Druskininkų, Lazdijų raj., Prienų raj., Varėnos raj.	16.400	11.700
2.	Kauno regiono atliekų sąvartynai	Kauno m., Kauno raj., Jonavos raj., Kėdainių raj., Kaišiadorių raj., Raseinių raj.	75.200	54.000
3.	Klaipėdos regiono atliekų sąvartynas	Klaipėda m., Palangos, Neringos, Šilutės raj., Kretingos raj., Klaipėdos raj., Skuodo raj.	45.800	32.900
4.	Marijampolės regiono atliekų sąvartynas	Marijampolės, Vilkaviškio raj., Šakių raj., Kazlų Rūdos ir Kalvarijos raj.	21.700	15.600
5.	Panevėžio regiono atliekų sąvartynas	Panevėžio m., Panevėžio raj., Kupiškio raj., Biržų raj., Pasvalio raj., Rokiškio raj.	37.900	27.200
6.	Šiaulių regiono atliekų sąvartynas	Akmenės raj., Joniškio raj., Kelmės raj., Pakruojo raj., Radviliškio raj., Šiaulių raj. ir Šiaulių m.	34.000	24.400
7.	Tauragės regiono atliekų sąvartynas	Tauragės raj., Jurbarko raj., Šilalės raj., Pagėgių raj.	7.100	5.100
8.	Telšių regiono atliekų sąvartynas	Telšių raj., Mažeikių raj., Plungės raj., Rietavo raj.	14.300	10.200
9.	Utenos regiono atliekų sąvartynas	Anykščių raj., Ignalinos raj., Molėtų raj., Utenos, Zarasų raj., Visagino	16.000	11.500
10.	Vilniaus regiono atliekų sąvartynas	Elektrėnų, Šalčininkų raj., Širvintų raj., Švenčionių raj., Trakų raj., Ukmergės raj., Vilniaus m., Vilniaus raj.	89.600	64.400
11.	Lietuvos Respublika		358 000	257 000

*BSA - biologiškai skaidžios atliekos

Siūloma priemonė:

3.2.2. Parengti atsiskaitymo už komunalinių atliekų tvarkymo užduočių įgyvendinimą tvarką ir ataskaitos formą.

3.3. uždavinys. Užtikrinti atliekų apskaitos duomenų patikimumą ir teikimą laiku, stiprinti atliekų tvarkymo kontrolę

Lietuvoje nėra akredituotos laboratorijos, kurioje galėtų būti nustatoma atliekų cheminė sudėtis. Remiantis Atliekų tvarkymo įstatymo 13 str. nuostatomis, pavojingų atliekų gamintojas privalo identifikuoti turimas pavojingas atliekas, tačiau laboratorinių pajėgumų atliekoms identifikuoti Lietuvoje nėra. Poreikis analizuoti atliekų cheminę sudėtį turėtų padidėti, pradėjus deginti atliekas (ypač pavojingas atliekas ar kurą iš atliekų (RDF)), nes nuo atliekų cheminės sudėties (S, Cl, sunkiųjų metalų ir pan.) priklauso teršalų emisijos, be to, nuo chloro bei PCB/PCT kiekio atliekose priklauso, ar jų deginimui taikomi specialieji pavojingų atliekų deginimo reikalavimai. Kadangi laboratorinių pajėgumų sukūrimui reikalingos sąlyginai didelės lėšos (preliminariu vertinimu 5-7 mln. Lt), analizių kiekis gali būti sąlyginai nedidelis, t.y. atliekų laboratorijos sukūrimas gali būti komerciniu požiūriu nepatrauklus, todėl artimiausioje ateityje reikėtų išanalizuoti esamus laboratorinius pajėgumus (turimą įrangą, personalą, leidimus), galimų analizių poreikį ir identifikuoti galimybes išplėsti esamus

ar sukurti naujus atliekų laboratorinius pajėgumus, kad Lietuvoje būtų galimybė identifikuoti bent pagrindinius cheminius elementus (ar junginius) atliekose (S, Cl, sunkiuosius metalus, PCB/PCT kiekį ir pan.). Jei paaiškėtų, kad Lietuvoje nėra galimybės sukurti valstybinių atliekų laboratorinės kontrolės pajėgumų, rekomenduojama atliekų turėtojams suteikti bent viešą informaciją apie užsienio valstybėse veikiančias atliekų laboratorijas.

Siūloma priemonė:**3.3.4. Įvertinti galimybes sukurti atliekų laboratorinės kontrolės pajėgumus bei viešai paskelbti informaciją apie užsienio valstybėse veikiančias atliekų laboratorijas.**

Lietuvai nustatyta užduotis 2010 m. tvarkyti biologiškai skaidžias atliekas tokiu būdu, kad sąvartynuose šalinamos komunalinės biologiškai skaidžios atliekos sudarytų ne daugiau kaip 75 proc. 2000 m. biologiškai skaidžių komunalinių atliekų. Kadangi pastaruoju metu nebuvo atlikta tyrimų dėl mišrių komunalinių atliekų sudėties, rekomenduojama 2010 m. Organizuoti mišrių komunalinių atliekų sudėties tyrimų metodikos parengimą ir mišrių komunalinių atliekų sudėties tyrimus, kurių tikslai:

- nustatyti kokią dalį mišrių komunalinių atliekų sudaro biologiškai skaidžios (biologinės ir popieriaus/kartono) atliekos;
- nustatyti kiek mišrioje komunalinėse atliekose yra pakuočių atliekų;
- nustatyti kaip skiriasi mišrių komunalinių atliekų sudėtis, priklausomai nuo atliekų susidarymo šaltinio (miestas/kaimas; daugiabučiai ir individualūs namai).

Siūloma priemonė:**3.3.5. Organizuoti mišrių komunalinių atliekų sudėties tyrimų metodikos parengimą ir mišrių komunalinių atliekų sudėties tyrimus.**

Atlikus mišrių komunalinių atliekų sudėties tyrimus nacionaliniu mastu, bus galima įvertinti, ar Lietuva įgyvendina 2010 m. iškeltą komunalinių biologiškai skaidžių atliekų šalinimo sąvartyne mažinimo užduotį. Siekiant užtikrinti tolimesnių (2013 m. ir 2020 m.) užduočių vykdymo monitoringą, rekomenduojama nustatyti pareigą sąvartynų operatoriams, vadovaujantis parengta mišrių komunalinių atliekų sudėties tyrimų metodika, tirti šalinamas komunalines atliekas ir nustatyti biologiškai skaidžių atliekų dalį. Šiuo tikslu, rekomenduojama parengti Atliekų sąvartynų įrengimo, eksploatavimo, uždarymo ir priežiūros po uždarymo taisyklių pakeitimą.

Siūloma priemonė:**3.3.6. Papildyti Atliekų sąvartynų įrengimo, eksploatavimo, uždarymo ir priežiūros po uždarymo taisykles, nustatant reikalavimus sąvartynų operatoriams atlikti šalinamų mišrių komunalinių atliekų sudėties tyrimus.****5-AS ATLIEKŲ TVARKYMO TIKSLAS: STIPRINTI ATLIEKŲ TVARKYTOJŲ, JUOS KONTROLIUOJANČIŲ INSTITUCIJŲ DARBUOTOJŲ ADMINISTRACINIUS GEBĖJIMUS, UŽTIKRINTI INFORMAVIMĄ IR ŠVIETIMĄ ATLIEKŲ TVARKYMO KLAUSIMAIS****5.5. uždavinys. Tobulinti savivaldybių darbuotojų kvalifikaciją ir suteikti jiems techninę pagalbą organizuojant komunalinių atliekų tvarkymo sistemas.**

Komunalinių atliekų tvarkymo sistemoms keliami vis didesni reikalavimai, tačiau savivaldybėms trūksta kompetencijos, reikalingos planuoti komunalinių atliekų tvarkymo sistemų plėtrą (pvz., apie atliekų tvarkymo technologijas, efektyvius atliekų surinkimo būdus, apmokestinimą, visuomenės informavimą). Rekomenduojama suteikti techninę pagalbą savivaldybėms, organizuojant mokymus

apie komunalinių atliekų tvarkymą ir technologijas, rengiant pavyzdinę pirkimų dokumentaciją (pvz., konkursams dėl komunalinių atliekų tvarkymo paslaugų pirkimo).

Siūloma priemonė:

5.5.1 Suteikti techninę pagalbą savivaldybėms, organizuojant komunalinių atliekų tvarkymo sistemas.

6-AS ATLIEKŲ TVARKYMO TIKSLAS: UŽTIKRINTI ŽMONIŲ SVEIKATAI IR APLINKAI SAUGŲ VISŲ ATLIEKŲ SRAUTŲ TVARKYMĄ

6.5. uždavinys. Užtikrinti efektyvų biologiškai skaidžių atliekų tvarkymą, atsižvelgiant į gamybos ir kitos ūkinės veiklos, taip pat komunalinių biologiškai skaidžių atliekų bendro tvarkymo galimybes.

Kadangi komunalinių atliekų tvarkymo infrastruktūrai sukurti reikia laiko, tačiau Lietuva privalo sumažinti komunalinių biologiškai skaidžių atliekų patekimą į sąvartynus, todėl būtina nedelsiant imtis priemonių, kurios leistų sumažinti šiuos kiekius iki ES nustatytų reikalavimų. Pirmiausia savivaldybės turėtų skatinti biologinių atliekų namudinį kompostavimą, pvz., išdalindamos individualioms namų valdoms kompostavimo konteinerius ar net mažindamos rinkliavas namų ūkiams, kurie kompostuoja žaliąsias ir maisto atliekas namuose.

Kita priemonė, kurią galima įgyvendinti pasinaudojant *Gaminių ir pakuočių atliekų tvarkymo programos* lėšomis yra popieriaus ir kartono atliekų atskiro surinkimo ir perdirbimo paslaugų pirkimas. Šią priemonę rekomenduojama įtraukti į Valstybinio strateginio atliekų tvarkymo plano priemonių planą.

Siūloma priemonė:

6.5.6. Skatinti popieriaus ir kartono atliekų atskirą surinkimą ir perdirbimą.

6.6. uždavinys. Naudoti atliekų energetinius išteklius.

Priemonė:

6.6.1. Sukurti surūšiuotus komunalines atliekas likusių netinkamų perdirbti turinčių energetinę vertę komunalinių atliekų naudojimo energijai gauti pajėgumus.

Pastabos / rekomendacijos dėl priemonės įgyvendinimo. Valstybinio strateginio atliekų tvarkymo plano nuostatos ir priemonės turi būti suderintos su kitomis nacionalinėmis strategijomis, todėl įgyvendinant 6.6 uždavinį būtų tikslinga įvertinti visas nacionalines užduotis, kurias Lietuva turi įgyvendinti pagal atliekų tvarkymo ir energetikos sektorių reglamentuojančių direktyvų reikalavimus, ir įvardinti, kiek komunalines atliekas deginančių įrenginių Lietuvoje turi būti pastatyta ir kokie būtų jų maksimalūs pajėgumai. Pvz., Lietuvos atsinaujinančių energijos išteklių panaudojimo plėtros programos parengimo projekte (2010-01-14) numatoma, kad „*siekiant efektyviai panaudoti komunalines atliekas energijos gamybai ir ne mažiau kaip iki 25 proc. sumažinti į sąvartynus išvežamų atliekų srautą, didžiuosiuose šalies miestuose pastatyti ne mažiau kaip 5 (penkis) modernias komunalinių atliekų tvarkymo gamyklas, numatant atliekų panaudojimą šilumos gamybai ir įpareigoti centralizuoto šilumos tiekimo įmones naudoti atliekas šilumos gamybai*“. Jeigu ši programa būtų patvirtinta, Lietuvoje būtų pastatytos komunalinių atliekų deginimo įmonės šiuose miestuose: Vilniuje, Kaune, Klaipėdoje, Panevėžyje ir Šiauliuose. Vadovaujantis užsienio šalių patirtimi, rekomenduojama, kad atliekų deginimo įrenginiuose būtų sutvarkoma ne daugiau kaip 50 proc. komunalinių atliekų, siekiant užtikrinti, kad būtų perdirbta kuo daugiau antrinių žaliavų ir kitų komunalinių atliekų. Dėl šios priežasties rekomenduojama suplanuoti valstybės mastu, kiek ir kokio

pajėgumo atliekų deginimo įrenginių Lietuvoje reikėtų (pvz., ar tikslinga statyti atliekų deginimo įmones Panevėžyje ir Šiauliuose, ar geriau ruošti kurą, pvz., cemento gamykloms).

11 lentelėje pateikta informacija apie komunalinių atliekų susidarymo prognozes 2020 m. ir galimus komunalinių atliekų deginimo pajėgumus.

11 lentelė. Komunalinių atliekų deginimo pajėgumai 2020 m.

Nr.	Atliekų tvarkymo regionai pagal RATC	Savivaldybės	Komunalinių atliekų kiekio prognozė, t	Reikia perdirbti antrinių žaliavų, t	Galima šalinti sąvartyne BSA, t	Galimi atliekų deginimo pajėgumai, t
1.	Alytaus atliekų tvarkymo regionas	Alytaus m., Alytaus raj., Birštono, Druskininkų, Lazdijų raj., Prienų raj., Varėnos raj.	64.800	15.500	8.200	-
2.	Kauno atliekų tvarkymo regionas	Kauno m., Kauno raj., Jonavos raj., Kėdainių raj., Kaišiadorių raj., Raseinių raj.	298.600	71.700	37.800	150.000 (max. 220.000)
3.	Klaipėdos atliekų tvarkymo regionas	Klaipėda m., Palangos, Neringos, Šilutės raj., Kretingos raj., Klaipėdos raj., Skuodo raj.	181.900	43.700	23.000	100.000 (max. 135.000)
4.	Marijampolės atliekų tvarkymo regionas	Marijampolės, Vilkaviškio raj., Šakių raj., Kazlų Rūdos ir Kalvarijos raj.	86.300	20.700	11.000	-
5.	Panevėžio atliekų tvarkymo regionas	Panevėžio m., Panevėžio raj., Kupiškio raj., Biržų raj., Pasvalio raj., Rokiškio raj.	150.600	36.100	19.100	80.000 ir 70.000 (arba 150.000)
6.	Šiaulių atliekų tvarkymo regionas	Akmenės raj., Joniškio raj., Kelmės raj., Pakruojo raj., Radviliškio raj., Šiaulių raj. ir Šiaulių m.	135.000	32.400	17.100	(max. 210.000)
7.	Tauragės atliekų tvarkymo regionas	Tauragės raj., Jurbarko raj., Šilalės raj., Pagėgių raj.	28.300	6.800	3.600	-
8.	Telšių atliekų tvarkymo regionas	Telšių raj., Mažeikių raj., Plungės raj., Rietavo raj.	56.600	13.600	7.200	-
9.	Utenos atliekų tvarkymo regionas	Anykščių raj., Ignalinos raj., Molėtų raj., Utenos, Zarasų raj., Visagino	63.400	15.200	8.000	-
10.	Vilniaus atliekų tvarkymo regionas	Elektrėnų, Šalčininkų raj., Širvintų raj., Švenčionių raj., Trakų raj., Ukmergės raj., Vilniaus m., Vilniaus raj.	356.000	85.500	45.000	200.000 (max. 265.000)
11.	Lietuvos Respublika		1.421.500	341.200	180.000	600.000 (max. 830.000)

Rekomendacijos dėl Valstybinio strateginio atliekų tvarkymo plano papildymo, siekiant atitikti Direktyvos 2008/98/EB 28 straipsnio nuostatas. Pasibaigus Valstybinio strateginio atliekų tvarkymo plano planavimo laikotarpiui, turėtų būti, atsižvelgiant į Direktyvos 2008/98/EB 28 straipsnyje pateiktas nuostatas, rengiama nauja plano redakcija.

12 lentelėje pateiktas vertinimas dėl esamos Valstybinio strateginio atliekų tvarkymo plano redakcijos atitikimo Direktyvos 2008/98/EB 28 straipsnio nuostatom.

12 lentelė. Valstybinio strateginio atliekų tvarkymo plano atitikimas Direktyvos 2008/98/EB 28 straipsnio nuostatom.

Direktyvos 2008/98/EB 28 straipsnio nuostatos	Esamos Valstybinio strateginio atliekų tvarkymo plano (VSATP) redakcijos atitikimo Direktyvos 2008/98/EB 28 straipsnio nuostatom vertinimas
<p>...atliekų tvarkymo planuose, jeigu tai tikslinga ir atsižvelgiant į geografinį lygį bei planuojamą apimti plotą, nurodoma bent ši informacija:</p> <p>a) teritorijoje susidarančių atliekų, taip pat atliekų, kurios turbūt bus gabenamos iš nacionalinės teritorijos ar į ją, rūšis, kiekis ir šaltinis bei atliekų srautų raidos ateityje vertinimas;</p>	<p>VSATP II skyriuje pateikta esamos atliekų tvarkymo būklės analizė, kurioje nurodoma Lietuvos Respublikos teritorijoje susidarančių atliekų kiekiai bei šaltiniai 2006 m. Naujesnė informacija apie atliekų tvarkymo būklę skelbiama Aplinkos ministerijos metiniame leidinyje „Aplinkos būklė“ (siūlomas 23¹ punktą).</p> <p>Planuojant naujus atliekų tvarkymo įrenginius, <i>rekomenduojama</i> VSATP papildyti atliekų srautų, kuriems planuojami šie įrenginiai, raidos prognozėmis. Taip pat, identifikavus atliekų srautus, kurių reikšmingi kiekiai gabenami iš nacionalinės teritorijos ar į ją, papildyti VSATP ir šia informacija.</p>
<p>b) esamos atliekų surinkimo sistemos ir pagrindiniai šalinimo bei naudojimo įrenginiai, įskaitant visas specialias priemones, skirtas alyvų atliekoms, pavojingoms atliekoms ar atliekų srautams, kuriems taikomi konkretūs Bendrijos teisės aktai;</p>	<p>VSATP 23 punkte nurodoma, kad „Atliekas tvarkančios (taip pat šalinančios) įmonės registruojamos Atliekas tvarkančių įmonių registre. Nuoroda į šį registrą ir regioninių nepavojingų atliekų sąvartynų sąrašas pateikti 4 priede“.</p> <p>Informacija apie esamas atliekų surinkimo sistemas pateikta siūlomam naujam VSATP 5 priede „Didelių gabaritų atliekų surinkimo aikštelės“</p>
<p>c) naujų surinkimo sistemų, esamų atliekų įrenginių uždarymo, papildomos atliekų įrenginių infrastruktūros kūrimo ir prireikus – su tuo susijusių investicijų poreikio vertinimas;</p>	<p>Ši informacija pateikiama VSATP 1 priede „Valstybinio strateginio atliekų tvarkymo plano įgyvendinimo 2007–2013 metų priemonės“. Šią informaciją <i>rekomenduojama</i> patikslinti, patvirtinus komunalinių atliekų tvarkymo sistemų plėtros planus.</p>
<p>d) prireikus, pakankama informacija apie vietos parinkimo kriterijus ir būsimų šalinimo ar didžiausių naudojimo įrenginių pajėgumus;</p>	<p><i>Rekomenduojama</i> VSATP suderinti su Lietuvos atsinaujinančių energijos išteklių panaudojimo plėtros programa ir patvirtinti bendrą strategiją, kiek ir kokio pajėgumo atliekų deginimo įrenginių Lietuvoje reikėtų</p>
<p>e) bendra atliekų tvarkymo politika, įskaitant numatomas atliekų tvarkymo technologijas ir metodus, ar atliekų tvarkymo politika, kurios kelia konkrečias tvarkymo problemas.</p>	<p>Atitinka.</p>
<p>Atliekų tvarkymo planuose, atsižvelgiant į geografinį lygį bei planuojamą apimti plotą, gali būti nurodoma ši informacija:</p> <p>a) su atliekų tvarkymu susiję organizaciniai aspektai, įskaitant viešųjų ir privačiųjų veikėjų, kurie atlieka atliekų tvarkymą, atsakomybės pasiskirstymo apibūdinimą;</p>	<p>Atitinka.</p>

Direktyvos 2008/98/EB 28 straipsnio nuostatos	Esamos Valstybinio strateginio atliekų tvarkymo plano (VSATP) redakcijos atitikimo Direktyvos 2008/98/EB 28 straipsnio nuostatomis vertinimas
b) ekonominių ir kitų priemonių naudingumo ir tinkamumo naudoti sprendžiant įvairias su atliekomis susijusias problemas įvertinimas, atsižvelgiant į būtinybę išlaikyti sklandų vidaus rinkos funkcionavimą;	Nėra tikslinga nes rengiamų teisės aktų poveikis nustatomas vadovaujantis Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimu patvirtinta Sprendimų projektų poveikio vertinimo metodika (Žin., 2003, Nr.23-975).
c) informavimo kampanijos ir informacijos, skirtos plačiajai visuomenei ar tam tikrai vartotojų grupei, teikimas.	Atitinka, VSATP 1 priede numatyta priemonė „5.4.1. Organizuoti visuomenės informacines kampanijas, akcijas, renginius, kurti informacinius ir publicistinius vaizdo ir garso siužetus, interneto tinklalapius, spaudos ir lauko reklamos maketus, rengti ir spausdinti straipsnius, leidinius, lankstinukus, skrajutes“

Priedas

PASIŪLYMAI VALSTYBINIO STRATEGINIO ATLIEKŲ TVARKYMO PLANO IR PRIEMONIŲ PLANO 2010-2013 METAMS PAKEITIMO PROJEKTUI